

JIHOČESKÁ UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

2006

Židovská zkušenost v díle Bernarda Malamuda

Jewish Experience in Bernard Malamud

Vypracovala: Kateřina Holcová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.

Knihovna JU - PF

3115172700

Děkuji vedoucí této diplomové práce PhDr. Kamile Vránkové,
Ph.D. za vstřícný přístup, poskytování rad, průběžné konzultace a
doporučení odborné literatury.

Česká univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta, katedra anglického jazyka
2006

**Diplomová práce v oboru Jazyk a literatura
The Jewish Experience in Bernard Malamud's**

Diplomová práce je věnována Bernardu Malamudovi, který je jedním z nejvýznamnějších amerických spisovatelů židovského původu. Práce se zabývá jeho dílem a zejména jeho románem „The Jewish Experience“. Práce je rozdělena do dvou částí. První část se zabývá životem a dílem Bernarda Malamuda. Druhá část se zabývá jeho románem „The Jewish Experience“ a jeho významem. Práce je doplněna bibliografií a seznamem literatury.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Židovská zkušenost v díle Bernarda Malamuda“ vypracovala samostatně a použila jsem pouze pramenů, které cituji a uvádím v bibliografii.

V Českých Budějovicích dne 20.4. 2006

Kateřina Holcová

Kateřina Holcová

Vypisování: Kateřina Holcová, Ph.D.
Vydání diplomu práce: Ph.D. Kateřina Holcová, Ph.D.

Anotace

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta, katedra anglického jazyka
2006

Židovská zkušenost v díle Bernarda Malamuda

The Jewish Experience in Bernard Malamud

Diplomová práce „Židovská zkušenost v díle Bernarda Malamuda“ vychází z obecné teorie literárního rozboru a jejím cílem je vytvoření portréту spisovatele Bernarda Malamuda, rozbor jeho díla vycházející z konkrétních životních situací, mezilidských vztahů a postojů jednotlivých postav s ohledem na autorovu židovskou zkušenost. Všímá si tématu odlišnosti a jinakosti Malamudových hrdinů a toho, do jaké míry tato odlišnost ovlivňuje konkrétní mezilidské vztahy. V této souvislosti přihlíží k filosofickým hlediskům židovského filosofa Emmanuela Lévinase.

This diploma thesis on „The Jewish Experience in Bernard Malamud“ draws on a general theory of literary analysis and its aim is to create a portrait of the writer Bernard Malamud, to study his work with respect to particular life situations, interpersonal relationships and attitudes of individual characters, and to the author's Jewish experience. It observes the motif of otherness as well as its influence on particular human relationships. In connection with this context it considers the philosophical standpoints of the Jewish philosopher Emmanuel Lévinas.

Vypracovala: Kateřina Holcová, pátý ročník, ČJ-AJ

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.

OBSAH

ÚVOD	1
1. SPOLEČNÉ PRVKY MALAMUDOVÝCH DĚL	
A LÉVINASOVY FILOSOFIE	3
2. HISTORIE ŽIDŮ V AMERICE	7
3. ZÁKLADNÍ RYSY AMERICKÉ ŽIDOVSKÉ LITERATURY	10
4. ŽIVOT A DÍLO BERNARDA MALAMUDA	14
4.1 Život Bernarda Malamuda	14
4.2 Dílo Bernarda Malamuda	16
5. TÉMATA MALAMUDOVÝCH PRÓZ	17
a) Romány	17
b) Povídková tvorba	25
5.1 Typické prostředí	27
5.2 Typy hlavních hrdinů	30
6. VZTAH MUŽE A ŽENY	35
6.1 Manželství	35
6.2 Milenecký vztah a láska	44
7. VZTAHY RODIČŮ A DĚTÍ	51
8. NÁBOŽENSTVÍ	58
8.1 Víra	58
8.2 Konverze	64
ZÁVĚR	66
SUMMARY	69
LITERATURA PRIMÁRNÍ	71
LITERATURA SEKUNDÁRNÍ	72

ÚVOD

V mé diplomové práci se pokusím vytvořit obraz amerického židovského spisovatele Bernarda Malamuda a interpretovat jeho dílo s ohledem na jeho vlastní životní zkušenosti (byl synem ruských židovských přistěhovalců) a na jeho chápání odkazu židovské literatury. Zejména bych ráda vyzdvihla odlišnost Malamudových hrdinů a pokusím se zjistit, jak tato jinakost ovlivňuje vytváření konkrétních mezilidských vztahů, zda je ku prospěchu či nikoliv. V této souvislosti přihlédnu k určitým aspektům existenciální filosofie francouzského filosofa Emmanuela Lévinase¹, konkrétně ke zdůraznění „vztahu k druhému a k jinému“. Většina Malamudových děl totiž vychází z podobných myšlenek jako Lévinasova filosofie.

Bernard Malamud ve svých románech a povídkách zachycuje většinou smutné osudy obyčejných lidí z pracujících vrstev a jejich přistěhovaleckou zkušenost v moderním světě první poloviny dvacátého století (viz. román *The Fixer*, povídky „The Grocery Store“, „Steady Customer“...). Tuto zkušenost čtenářům zprostředkovává přesvědčivým způsobem, zvláště díky své schopnosti zachytit hovorový jazyk typický pro židovské přistěhovalce.

“But Ida saw he was annoyed and changed the subject. ‘I told you to oil the floor.’ ‘I forgot.’ ‘I asked you special. By now would be dry.

¹ Francouzský filosof židovského původu, znalec judaismu. Narodil se 30. prosince 1905 v Kaunasu v Litvě. Ruská kultura byla základní kulturou v domě jeho rodičů, a proto znal mnoho Puškinových básní z paměti a byl ovlivněn Dostojevským. Kromě židovské tradice je východiskem jeho filosofie kritický vztah k učiteli Husserlovi a ke koncepci Heideggerově a zejména odmítnutí západního pojetí ontologie jako „první filosofie“, která chápe filosofii jako moc a bytí jako totalitu – podle Lévinase jde o filosofický názor, kdy člověk pozoruje věci jako soubor či množinu; lidé jsou bráni jako termíny, které patří do souboru, kde se počítají a my jsme na tento pojem *totality* jako počítání natolik vázáni, že nám jinakost druhého člověka připadá jako nějaký úpadek, protože vše musí být jednotné.

"I will do later." "Later the customers will walk in the oil and make everything dirty." "What customers?" he shouted. "Who customers? Who comes in here?" "

(*The Assistant*, p. 12)

Některé své romány a povídky Malamud pojal formou podobenství či alegorie (*Boží milost*, 1982) nebo bajky ("The Jewbird", "Talking Horse"). V některých svých románech stylisticky experimentoval a jeho pozdější romány jsou někdy příliš abstraktní, často je téměř násilně podřizoval svým filosofickým východiskům (*Boží milost*, 1982).

Nicméně se domnívám, že Bernarda Malamuda můžeme směle řadit k nejlepším a nejvýznamnějším americkým židovským spisovatelům, který většinu svých próz založil na vlastních životních zkušenostech. Vynikal spíše jako autor kratších próz, byl mu vlastní dar ironického pohledu na věc a dokázal spojovat tragické s komickým a optimismus (jeho romány vždy obsahují určitou naději) se skepsí.

1. SPOLEČNÉ PRVKY MALAMUDOVÝCH DĚL A LÉVINASOVY FILOSOFIE

V této kapitole bych ráda podrobněji vytyčila společné prvky díla těchto dvou židovských autorů.

Lévinas i Malamud se samozřejmě zabývali otázkou **židovství**. Podle Lévinase psát o Židech znamená číst židovské spisy, rozmýšlet a komentovat základní židovské texty, a to je také zároveň způsob, jak *být* Židem. Dle jeho názoru lze v Knize knih nalézt mnoho etického a lidského, a být Židem v podstatě znamená interpretovat a překládat Bibli. Díky tomu, že židovské Písmo není sebeoslavou národa a naopak je jeho sebekritikou, může jeho kritičnost být učením opravdové vlídnosti a lidskosti. Lévinas o Písmu tvrdí:

„Zvláštní je, že židovské svědomí, formované právě kontaktem s touto tvrdou morálkou a jejími povinnostmi a sankcemi, se tu naučilo absolutnímu odporu ke krveprolévání.“

(Lévinas, *Etika a nekonečno*, s. 195)

Východiskem Malamudova i Lévinasova díla je podrobná znalost **Bible**, kterou považují za nejzákladnější knihu všech dob. Bible vyslovuje vše potřebné k tomu, aby život měl smysl, je výsledkem proroctví a je v ní uloženo etické svědectví, které je společné nám všem. Podle Lévinase jsou biblická témata blízká filosofickým, nemyslí si, že by filosofie byla ateistická.

Lévinas i Malamud se dále snaží poukazovat na vazby židovství a křesťanství. Lévinas tvrdí, že následkem zážitků dvacátého století (války, holocaust, fašismus) se židovství

a křesťanství hodně přiblížily – jsou to dvě cesty, které se nerozbíhají, nýbrž jsou paralelní. V tomto ohledu jsou oba velmi tolerantní, avšak nesmíme si zaměňovat toleranci s lhostejností.

Lévinasova filosofie a k ní paralelní úvahy o náboženství (čím může být Židům náboženství po Osvětimi) vznikla jako reakce na tragédie 20. století, obě světové války - zejména druhá světová válka, kdy byla v koncentračních táborech na Židech páchána otřesná zvěrstva – bití a týrání lidí, pokusy na lidech, holocaust - absurdní zabíjení lidí pod záminkou dosažení rasové čistoty dle fašistických ideálů - a fašismus jako takový. V některých Malamudových prózách můžeme vidět snahu zachytit, byť jen v náznacích, pocity a úvahy Židů, kteří druhé světové válce unikli ("The Lady of the Lake", "Armistice", "The German Refugee" a další).

Lévinasova filosofie chce být výzvou k nelhostejnosti a k odpovědnosti za osud druhých. Avšak jeho etika, na rozdíl od náboženské (křesťanské) etiky lásky, je etikou spravedlnosti – spravedlnost vyžaduje potírání zla, nikoli láskyplné odpouštění.

Láska je zároveň dalším společným tématem Lévinasovy filosofie a Malamudova díla. Oba ji chápou jako odpovědnost za druhého a úctu k němu, starost o druhého, o jeho svobodu a o jeho dobro; jinak řečeno bytí pro druhého (např. hrdina Malamudova díla *The Assistant* Frank Alpine si na konci tohoto románu uvědomí své špatné chování a „začne žít“ pouze pro dceru pana Morrise, Helenu). Podstatou této odpovědnosti je vlastně obava ze smrti druhého. Avšak odpovědnost za druhého musíme přijmout s tím, aniž bychom od něho čekali to samé.

Lévinas je o tomto pojetí lásky přesvědčen a z toho usuzuje:

„Jsem za druhého odpovědný, aniž od něho čekám totéž, i kdyby mě to mělo stát život. Reciprocita je Jeho věc. Právě proto, že vztah mezi

druhým a mnou není reciproční, jsem vůči druhému ve služebném postavení. (...) To já nesu všechno na bedrech.“

(Lévinas, *Etika a nekonečno*, s. 183)

Láska je podle Lévinase odpovědnost a odpovědnost je vlastně láska bez žádostivosti. V tomto ohledu mu láska jako prolnutí dvou bytostí připadá romantická a nevěrohodná, protože na vztahu dvou lidí je podle něj vzrušující právě ona naprostá odlišnost druhého (viz. Malamud – *Dubinovy životy*, kde se William Dubin, starší usedlý muž zamiluje do zcela odlišně smýšlející a chovající se mladé ženy Fanny Bickové). Skutečným vztahem je tedy vlastně „neznalost druhého“ (ne však ve smyslu nedostatečného poznání) a přijetí všeho, čemu nemohu na druhém porozumět. Ve vztahu je nejdůležitější podporovat právě život a bytí toho druhého.

Malamudovo dílo i Lévinasova filosofie se také hodně věnují otázce **rodičovství**. Podle Lévinase se jedná vždy o vztah k druhému, kdy ten druhý je úplně jiný, a přesto „je jaksi mnou“ (Lévinas, *Etika a nekonečno*, s. 174). Otcovství považuje za skutečnost, že vidíme možnosti druhého jako své vlastní. Lévinas však tvrdí, že můžeme otcovství chápat také v tom smyslu, že na sebe můžeme brát vinu, starosti a trápení člověka, vůči kterému se cítíme jako rodič. Na druhou stranu je tedy v synovském vztahu určitá možnost svalit svá břemena na někoho = věčná možnost být dítětem. Malamud se ve svých románech a povídkách často zaměřuje na roli rodičů v rodině, zejména na otcovství. Snad je to způsobeno tím, že otec má v židovské rodině výsadní postavení, je považován za jakéhosi tlumočníka božího odkazu. Zvláštní důraz je kladen na vztah otce a syna (např. povídky „The Jewbird“, „Armistice“), protože otec je ten, kdo má vždy pravdu a nesmí se mu žádným způsobem odporovat. Nicméně

v mnoha povídkách i románech nalezneme popisované i vztahy mezi otcem a dcerou (*The Assistant*, *Dubinovy životy*; povídky „Benefit Performance“, „Spring Rain“, „The Literary Life of Laban Goldman“).

V neposlední řadě se Lévinas i Malamud zaměřují na **samotu** jako na součást a neoddělitelný znak bytí. Samota je považována za existencialistické téma. Všichni se snažíme ze své samoty vyjít, ale podle Lévinase je to v podstatě marná snaha, protože člověk vždy umírá sám. Ale tím, že přijímáme odpovědnost za druhého, jak již bylo zmíněno, je naší povinností snažit se nenechat druhého v jeho samotě.

V Malamudových románech či povídkách se téma samoty většinou neobjevuje přímo, ale ve skrytých náznacích, kdy my, jako čtenáři, musíme vytušit skryté myšlenky hrdinů, kteří nejsou osamoceni v pravém slova smyslu, ale mohou se díky svému odlišnému původu cítit vyřazení ze společnosti (William Dubin pociťující odcizení od své ženy i nevlastních dětí v románu *Dubinovy životy*, Jakov Bok v románu *The Fixer* a svým způsobem i Frank Alpine v románu *The Assistant*, pan Kessler v povídce „The Mourners“).

2. HISTORIE ŽIDŮ V AMERICE

Snažím-li se proniknout do americké židovské literatury, myslím si, že je třeba alespoň stručně připomenout historii židovstva ve Spojených státech. Při zkoumání tohoto kontextu jsem vycházela z knihy *Americká židovská literatura* spisovatelky Hany Ulmanové.

Dějiny Židů v Americe začaly již příplutím Hernána Cortése do Mexika, i když Židé, kteří s ním přípluli, byli nuceni konvertovat a stát se křesťany. Příliv Židů dále pokračoval a tak roku 1521 Španělsko zakázalo přístup všem, kteří nemohli prokázat čtyři generace křesťanských předků. Roku 1529 křesťané objevili prvního ortodoxního Žida, který byl vzápětí upálen jako kacíř. V roce 1571 byla dokonce v Mexiku ustavena oficiální inkvizice.

Na území Severní Ameriky počíná historie Židů roku 1654, v tehdejší Novém Amsterodamu, k jehož břehům příplulo 23 židovských uprchlíků. Okamžitě se stali pro puritánské myslitele problémem, protože právě oni - puritáni se domnívali, že jsou vyvoleným národem. Proti Židům se postavil Cotton Mather, který dokonce sepsal příručku, jak konvertovat Židy, a v roce 1700 Samuel Wilson prohlásil, že Židé jsou hanbou světa.

Židé však v Americe pracovali velmi tvrdě a podíleli se na ekonomickém, ale i politickém životě své nové země. Většinou se usazovali ve velkých městech na východním pobřeží, pouze pár se jich vydalo na západ. V roce 1817 dorazil první Žid do Cincinnati. V dalších dvaceti letech do Ameriky přesídlili Židé hlavně z Německa, dále pak ze Španělska a roku 1854 bylo ve Spojených státech zhruba 100 000 Židů. Brzy začali být úspěšní a tím pádem viditelní. Následkem toho se zvedla vlna predsudků.

Na Wall Street bylo založeno několik židovských firem, z Židů se stali úspěšní bankéři a vedle ortodoxních synagog začaly vznikat synagogy reformované, které rušily přísné tradiční předpisy.

Kolem roku 1881, po pogromech v Rusku, začalo do Ameriky připlouvat velké množství Židů z východní Evropy – do roku 1914 jich přišlo asi 2 milióny (právě mezi tyto uprchlíky patřili Malamudovi rodiče – Berta Fidelmanová a Max Malamud). Právě ti si s sebou přivezli specifickou kulturu, začaly vycházet jidiš noviny a začala hrát jidiš divadla. Pracovali velmi tvrdě, protože si pro své děti přáli lepší budoucnost – vzdělání a společenské uznání. Snad právě proto byl i v této době antisemitismus stále poměrně silný.

Po Hitlerově nástupu roku 1933 začali do Ameriky proudit přední vědci, umělci a intelektuálové – např. Albert Einstein, Marc Chagal. Ve 30. letech uprchlo dalších asi 250 000 Židů z Rakouska a Německa. Na druhou stranu je třeba říci, že přístup do Ameriky nebyl povolen všem – např. roku 1939 loď St. Louis, která přivážela další židovské uprchlíky nedostala povolení přistát u břehů Ameriky a musela se vrátit zpět do Hamburku.

V 50. a 60. letech hráli Židé v boji za práva amerických černochoů poměrně velkou roli, snad proto, že relativně před nedávnem prožili sami na vlastní kůži pocity podřízené menšiny. V polovině 60. let, díky vzniku černošského hnutí, které zavedlo koncept „černé síly“, se vztahy mezi černochoy a Židy v negativním slova smyslu velice změnily (viz. Malamudův román *The Tenants*).

Od roku 1945 se Spojené státy jistým způsobem staly centrem světového židovstva. Dnes se k židovskému původu hlásí necelých 6 miliónů amerických občanů, nejvíce jich žije v New Yorku a jeho okolí, dále v Los Angeles, Filadelfii, na Floridě, v Bostonu, Washingtonu a dalších velkých městech. Obecně lze

tedy říci, že američtí Židé se koncentrují spíše na východním pobřeží.

Židovská komunita patří k nejvzdělanějším a ekonomicky nejsilnějším menšinám ve Spojených státech. Židé se na jedné straně chtěli asimilovat, ale na straně druhé si zároveň chtěli zachovat vlastní identitu. Tento protiklad se právě proto stává jedním z hlavních konfliktů v americké literatuře.

3. ZÁKLADNÍ RYSY AMERICKÉ ŽIDOVSKÉ LITERATURY

Uvedení těchto podle Hany Ulmanové základních rysů americké židovské literatury považuji za důležité z toho důvodu, že je později mohu použít pro konfrontaci a porovnání s tvorbou Bernarda Malamuda.

Americká židovská literatura hledala zdroje inspirace v různých subkulturách, regionech a u etnických a rasových skupin, ale zároveň se dokázala odpoutat od regionálních problémů nebo jinak omezených cílů a přenést jejich platnost na úroveň nadnárodní – jakousi obecnou morální úroveň.

Židovská literatura 30. a 40. let navazovala na tradice naturalismu. Nejpopulárnějším žánrem byla povídka.

V 50. a 60. letech se židovská literatura stala významnou menšinovou literaturou. Začal publikovat Philip Roth, Saul Bellow a Bernard Malamud, četli je jak židovští tak i nežidovští čtenáři a brzy začali být obecně uznávaní.

Všichni američtí židovští spisovatelé odmítají nálepku jakési školy či skupiny. Avšak zejména díla zmíněných třech spisovatelů Malamuda, Rotha a Bellowa vykazují určité podobnosti a návaznosti. Těmito společnými prvky jsou zejména *prostředí* a *téma*. S výjimkou I.B. Singera, píšící všichni v angličtině, žijí a vydávají svá díla ve Spojených státech. Zároveň i jejich příběhy se odehrávají v Americe. Jejich tvorbu proto neřadíme k literatuře hebrejské, ani k literatuře jidiš.

Práce těchto spisovatelů se odvíjejí od jednoho prostředí, o kterém také pojednávají. U Bernarda Malamuda jsou to skromné příbytky v přistěhovaleckých čtvrtích v New Yorku – Lower East Side; Chicago u Saula Bellowa nebo „lepší“ čtvrtě, kam se stěhovala

druhá generace židovských imigrantů – Newark a další předměstí u Philipa Rotha. Tato prostředí odkrývají zvyky náboženské či společensko-kulturní a rozšiřují tak obzory čtenářů. Dochází zde ke střetu imigrantské kultury s kulturou hostitelskou, americkou.

Emocionální síla děl amerických židovských autorů je daná tím, že se tradiční způsob chování s radikální odlišností Židů, přestal snášet s požadavky moderní společnosti. Židé žili po tisíciletí v exilu, po celou dobu se museli obávat o své životy a tento strach přetrvává i v Americe. Židé tak v americkém prostředí zůstávají do určité míry stále outsiders, což spisovatelům přináší určité výhody – jako pozorovatelé vidí věci z dálky, tudíž objektivněji, a mohou tak vůči americké společnosti zaujímat značně kritické stanovisko.

Kultura Židů, třebaže ji americká demokracie svým způsobem přijala, zůstává podstatně odlišná. V židovské zkušenosti je hluboko zakořeněná myšlenka kolektivní minulosti, kolektivní paměti, a proto ani relativní pohostinnost a tolerance americké demokracie nedokáže úplně rozptýlit židovský pocit odlišnosti. A možná právě proto Židé plnou integraci ve společnosti vlastně odmítají.

Rodina je pro Židy zárukou disciplíny a soudržnosti a svým členům poskytuje ohromné citové zázemí. Třebaže bylo dětství Židů narozených rodičům-přistěhovalcům plné občasného napětí a rozporuplných pocitů, rodina je pro dítě stále útočištěm v chaosu světa. V Americe se paradoxně toto útočiště v podobě rodiny bohužel stává bariérou, která ho může omezovat. Rodina je proto také institucí, proti níž se mladší hrdinové bouří. Vymanit se z vlivu rodiny znamená svobodu, útěk nejen od rodičů, za které se občas děti i mírně stydí, ale též od ubíjejících tradic, zvyků a konvencí.

Pokud dítě vyrůstá v židovské rodině, je hluboce přesvědčeno, že rodina je nenarušitelná jednotka, která se prostě nemůže rozpadnout. Často se však setkáváme s konflikty a nepřeklenutelnými generačními propastmi, které jsou zapříčiněny tím, že jednotlivé židovské generace žijí v naprosto odlišných podmínkách a nacházejí se na různých stupních asimilace. Otcové pak nejsou schopni rozumět svým synům a dcerám a naopak. Kdysi téměř legendární židovská matka-ochránitelka se stává přítěží, protože své potomky ochraňuje až příliš. Mladší generace již nedrží krok s tradičním vnímáním významu rodiny, její pokusy o založení vlastní rodiny se často nezdaří – rodiny buď nefungují nebo končí úplným rozpadem a nemají žádný hlubší smysl.

Američtí židovští spisovatelé jsou stále vázáni na své rodiny, ve kterých vyrůstali, ale zároveň jako autoři vnímají odlišné americké prostředí, a to se odráží v jejich stylu.

Pokud jde o jazyk, kritik Irving Howe vytyčil pro židovskou americkou literaturu čtyři rozlišovací rysy:

- 1) Míšení energie z ulice s rétorikou vyspělé kultury. Nejeden literární postava nehovoří plynně anglicky a to způsobuje zvláštní napětí mezi tím, co se říká, a tím, jak se to říká, tj. obsahem a formou.
- 2) Vliv jidiš, který se neprojevuje příležitostným užitím jidiš slova nebo fráze, ale spíše ironickými podtóny, které dané texty podkopávají a posléze transformují typickým židovským smutným a moudrým humorem.
- 3) Rychlé tempo dialogů, monologů i autorské řeči – spisovatel jako by chtěl říci vše najednou.
- 4) Úmyslné uvolnění syntaxe. Jelikož první generace přistěhovalců neměla čas na americké školy a naučila se anglicky doslova „za pochodu“, předpokládala, že podobně jako v jidiš nefungují ani v anglickém slovosledu žádná přísná pravidla. Pokud se navíc tito

lidé chtěli vyjádřit rychle, nemohli nad pořádkem slov ve větě příliš přemýšlet.

V praxi si američtí židovští autoři mohou zvolit jednu z následujících variant:

- 1) Mohou využívat židovského prostředí a soustředit se na zachycení silného přízvuku a obyčejů židovského přistěhovalce v USA. Pokud si vyberou tuto cestu, hrozí jim, že své prostředí vykreslí sentimentálně.
- 2) Mohou téměř úplně ignorovat svůj židovský původ. Spisovatelé jako N. West a J.D. Salinger se rozhodli tvořit ve zcela individuálním rámci a naprosto ignorují i povrchový realismus, neboť jejich primárním záměrem je představit čtenáři jakousi poetickou metaforu (např. v díle *Kdo chytá v žitě*, kde se autor přiklání spíše k surrealismu). Dále sem lze zařadit celou řadu spisovatelů, kteří své židovství využívají pouze v některých svých dílech, což znamená, že s ním nepracují systematicky a do hloubi: např. v Hellerově románu *Hlava XXII* není o židovství ani zmínka; dále také Artur Miller, v jehož dramatu *Smrt obchodního cestujícího* není nikde výslovně řečeno, že ústřední rodina je židovského původu, i když je to velice pravděpodobné.
- 3) Třetí možností je pak využít židovsko-amerického pozadí jako fiktivního rámce, přičemž v tomto případě je nutné sladit jidiš svět a židovský život v Americe s požadavky kladenými na moderní beletrii. Touto cestou se vydali I.B. Winter, Saul Bellow, Chaim Potok, Philip Roth a právě také Bernard Malamud. Nutno říci, že každý z nich svým svérázným způsobem.

4. ŽIVOT A DÍLO BERNARDA MALAMUDA

4.1 Život Bernarda Malamuda

Bernard Malamud se narodil 26.4.1914 v newyorském Brooklynu. Byl starším ze dvou synů ruských židovských imigrantů Berty Fidelmanové a Maxe Malamuda, kteří se seznámili až po připlutí do Ameriky. Oba jeho rodiče velmi tvrdě pracovali, aby si mohli zařídit večerku s potravinami – později tolik typické prostředí Malamudových próz (*The Assistant*, povídky – “The Grocery Store“, “Armistice“, “The Cost of Living“, “The Prison“, “The Bill“ a mnohé další). Časem svůj obchůdek několikrát přestěhovali, až se nakonec usídlili na MacDonalldově avenue, kde měli byt přímo nad svým krámkem. Pro své děti si přáli lepší budoucnost, a tak šel Bernard po ukončení střední školy Erasmus Hall High School studovat anglickou literaturu na Kolumbijskou univerzitu, kde ukončil své vzdělání roku 1942 obhájením diplomové práce o recepci poezie Thomase Hardyho ve Spojených státech a získal titul M.A.

Ve třicátých letech se živil všelijak, pracoval v továrně i v obchodě. Krátce pracoval ve vládním úřadě pro sčítání lidu ve Washingtonu, brzy se však vrátil do New Yorku, kde se pokoušel psát a zároveň učil angličtinu na večerní škole Erasmus High School. Právě tam měl jedinečnou možnost odposlouchat nejrozumnější přistěhovalecké přízvuky a afroamerickou angličtinu.

V roce 1945 se oženil a přesídlil se svou ženou, italskou katoličkou Ann de Chiara, do bohémské čtvrti Greenwich Village. O čtyři roky později se i s rodinou (měl dvě děti – Paula a Janne) přestěhoval na západní pobřeží, kde začal učit na Oregonské státní

univerzitě – mohl však vést jenom úvodní kurzy zabývající se kompozicí a psaním esejů, protože pro literární kurzy na vyšší úrovni neměl požadovaný titul PhD. V roce 1961, již jako uznávaný autor, zahájil svou učitelskou dráhu na slavné Bennington College ve Vermontu – tam si již samozřejmě směl své semináře vybírat. S manželkou a svými dvěma dětmi hodně cestoval – žili v Oregonu, Římě (inspirace pro italské povídky), Benningtonu, Cambridgi, Londýně a New Yorku. Díky svým literárním zásluhám působil jako prezident PEN klubu v letech 1979 – 1981.

Právě letos 18. března si všichni připomeneme dvacáté výročí úmrtí tohoto významného amerického židovského spisovatele, který zemřel ve věku sedmdesáti dvou let v New Yorku.

4.2 Dílo Bernarda Malamuda

Malamudovou prvotinou se stal román *The Natural* z roku 1952, ve kterém se zaměřil na vývoj hlavního hrdiny a prozkoumání amerického snu prostřednictvím baseballového hráče Roye Hobbse. Podobné motivy můžeme najít i v jeho druhém románu *The Assistant*, 1957.

K dalším Malamudovým dílům patří sbírky povídek "The Magic Barrel" (1958); "Idiot's First" (1963); "Pictures of Fidelman: An Exhibiton" (1969); "Rembrandt's Hat" (1973), které v Čechách vyšly pod názvem „Pták židák – sebrané povídky Bernarda Malamuda“ a představují povídky B.M. v kompletním vydání. Následovaly romány *A New Life* (1961); nejvýznamnější román *The Fixer* z roku 1966; *The Tenants* (1971); *Dubin's Lives* (1979) a poslední *God's Grace* z roku 1982.

Za sbírku povídek „The Magic Barrel“ získal v roce 1959 Národní knižní cenu a stejně tak o rok později za svůj nejslavnější román *The Fixer*, který byl ještě navíc oceněn Pulitzerovou cenou.

Názvy některých románů a povídek budu později uvádět v českém jazyce a rovněž budu uvádět citace z těchto knih česky. Dané tituly nebylo možné sehnat v anglickém vydání.

5. TÉMATA MALAMUDOVÝCH PRÓZ

Hlavními tématy Malamudových příběhů jsou bezpochyby *víra* (ať již víra v sebe sama nebo víra náboženská) a *pochybnosti* (o sobě, svých schopnostech či životě jako takovém). K neméně důležitým patří otázka *svobody* či přijetí *závazku*, *zločinu* a následného *trestu*, *utrpení* a *vykoupení* či *zmoudření*, *přemýšlení* a *činu* nebo *lásky* a *nenávisti*. Dotýká se také problému *sociálních nerovností* ve společnosti, *rasových odlišností* a *střetu rozličných kultur*.

a) Romány

Zamyslí-li se nad tématy autorových románů, mohou se na první pohled jevit jako zcela odlišná. Toto zdání je však klamné. Jedním z hlavních společných témat, jak již bylo řečeno, jsou *pochyby* a *víra* (*The Fixer*, *The Assistant*). Dále také většina románů vykresluje jedince, kteří *nejsou se svým životem z různých důvodů spokojeni*. Tuto kapitolu bych proto ráda věnovala podrobnějšímu rozboru některých témat autorových novel.

O Malamudovo prvním románem, *The Natural*, můžeme díky jeho hlavnímu hrdinovi, baseballovému hráči Royi Hobbsovi, mluvit jako o románu sportovním. Roy je nespokojen se svým životem, protože i přes nezpochybnitelný obrovský talent mu jakýmsi děním osudu (i přes to, že se svůj talent opravdu snažil uplatnit) nikdy nebylo dopřáno dosáhnout toho, po čem celý svůj dosavadní život toužil - hrát v profesionálním baseballovém mužstvu. Sláva, kterou by jako hráč takového mužstva získal, by

mu zajistila nesmrtelnost. A právě nesmrtelnost je to, oč Roy svým snažením podvědomě usiluje.

"Roy pumped, reared and flung. The ball appeared to the batter to be a slow spinning planet looming toward the earth. For a long light-year he waited for this globe to whirl into the orbit of his swing so he could bust it to smithereens that would settle with dust and dead leaves into some distant cosmos... He landed on both knees as the world floated by over his head and hit with a whup into the cave of Sam's glove."

(*The Natural*, p. 29)

Příběh je protkán mystickými a snovými pasážemi, které příběh činí místy tajemným. Avšak ve své podstatě je tento román jakýmsi pátráním po smyslu života obyčejných lidí a dobových iluzí.

"The raft with the singing green-eyed siren guarding the forbidden flame gave off into the rotting flood a scuttering one-eyed rat. In the distance though quite near, a toilet flushed, and though the hero braced himself against it, a rush of dirty water got a good grip and sucked him under."

(*The Natural*, p. 191)

V díle *The Assistant* zas můžeme sledovat morální přeměnu hlavního hrdiny, mladého křesťana - Franka Alpina. Za stěžejní téma tohoto románu považuji *utrpení* a *vykoupení*. Po setkání s rodinou chudého židovského majitele malého hokynářství Morrise Bobera se i přesto, že původně pod vlivem svého bývalého kumpána Warda Minogua chtěl tento obchůdek vykrást, mění

v bytost lepší. S hokynářem Boberem Frank postupně navazuje velice přátelský vztah, který by se dal téměř přirovnat ke vztahu otce a syna. V samém závěru příběhu, po Boberově smrti, pod tíhou svého svědomí (v opileckém opojení znásilnil Boberovu dceru Helen a zničil tak jejich vyvíjející se vztah) Frank převezme Boberův obchod a tím i jeho židovskou identitu a snaží se tím Helen umožnit, aby vystudovala, což bylo největším přáním jejího otce. Na vztahu Helen k Frankovi můžeme vidět zmiňované téma romantické lásky, která se rychle změní v prudkou nenávist poté, co ji Frank znásilnil.

"I love you Helen," he murmured, attempting clumsily to cover her breast with the torn dress as he drew her deeper into the dark, and from under the tress on to the star-dark field. They sank to their knees on the winter earth, Helen urgently whispering. 'Please not now, darling,' but he spoke of his starved and passionate love, and all the endless heartbreaking waiting. Even as he spoke he thought of her as beyond his reach, for ever in the bathroom as he spied, so he stopped her pleas with kisses. ... Afterward, she cried, 'Dog – uncircumcised dog!'"

(The Assistant, p. 151)

Frank má poté velké výčitky svědomí a snaží se odčinit vše, co pokazil, a získat Heleninu lásku zpět (téma zločinu a následujícího trestu v podobě Heleniny nenávisti). Snad právě proto se na konci nechává obřezat a stává se Židem. Tento čin ho má zřejmě symbolicky očistit od jeho hříchů; nejde totiž ani tak o jeho židovství, ale o to, že se chce stát lepším člověkem. Proměňuje se tak i jeho láska k Helen (viz. kapitola „Milenecké vztahy a láska“).

"He saw St. Francis come dancing out of the woods in his brown rags, a couple of scrawny birds flying around over his head. St. F. stopped in front of the grocery, and reaching into the garbage can, plucked the wooden rose out of it. He tossed it into the air and it turned into a real flower that he caught in his hand. With a bow he gave it to Helen, who had just come out of the house. 'Little sister, here is your little sister the rose.' From him she took it, although it was with love and best wishes of Frank Alpine."

(The Assistant, p. 217)

V nejznámějším románu *The Fixer*, hlavní hrdina Jakov Bok také touží po novém lepším životě. A tak poté, co přestane doufat, že se k němu vrátí jeho bezdětná žena Rajsl, a ztratí i víru v Boha, opustí svůj rodný štetl a vydá se na dlouhou cestu do Kyjeva. Je paradoxem, že jediným, kdo ho jde vyprovodit, je jeho tchán Šmuel, který je i přes všechny své životní strasti hluboce věřící Žid. Jakov chce žít svobodným životem gójů, a proto dokonce zapře svůj židovský původ, když se mu v Kyjevě náhodou naskytne příležitost k práci mimo židovské ghetto.

"Yakov, after a slight hesitation, shook hands, answering as he had planned, 'Yakov Ivanovitch Dologushev.' To have given his name might have finished off the reward. Yet he felt ashamed and sweaty."

(The Fixer, p. 36)

"What also troubled the fixer was that once he went to work, even though the 'reward' made it different from work though not less than work, he might be asked to produce his passport, a document stamped 'Religious Denomination: Judaic,' which would at once tell

Nikolai Maximovitch what he was hiding from him. He chewed his lips over that but decided that if the passport was asked for he would say the police in the Podol had it; and if Nikolai Maximovitch insisted he must produce it, that was the time to quit or there would be serious trouble."

(The Fixer, p. 41)

Svou identitu přijímá až ve chvíli, kdy je nesmyslně obviněn z rituální vraždy malého chlapce a přes všechny důkazy svědčící v jeho prospěch, je uvězněn.

"The next day he heard that a body had been found in a cave nearby, then he read with fascinated horror a newspaper account of the terrible murder of a twelve-year boy who had lived in one of the wooden houses near the cemetery... Yakov recognized the pimply-faced boy he had chased out of the yard with his friend."

(The Fixer, p. 67)

"'In the name of His Majesty Nicholas the Second,' said the red-headed colonel, 'I arrest you. Resist and you are dead.' The fixer readily confessed he was a Jew. Otherwise he was innocent."

(The Fixer, p. 69)

V tomto příběhu můžeme nalézt další téma Malamudových knih a tím je *utrpení*, které je nedílnou součástí života. Jakov Bok si v tomto utrpení nalézá smysl – on trpí více, aby jiní Židé trpěli méně. Je si totiž vědom toho, že pokud by podepsal doznání, použili a zneužili by jeho přiznání, v carském Rusku chýlícímu se k revoluci a válce, proti všem Židům. (Jako smysluplné utrpení

můžeme chápat již zmíněnou dobrovolnou obřízku Franka Alpina v samém závěru díla *The Assistant*.)

"All he can do is not make things worse. He's half a Jew himself, yet enough of one to protect them. After all, he knows the people; and he believes in their right to be Jews and live in the world like men. He is against those who are against them. He will protect them to the extent that he can. This is his covenant with himself. If God's not a man he has to be. Therefore he must endure to the trial and let them confirm his innocence by their lies. He has no future but to hold on, wait it out."

(*The Fixer*, p. 274)

Svým způsobem podobné téma se odráží i v *Dubinových životech*, kdy ústředním tématem je sice vztah mezi životem a uměním, ale neméně důležitý je zde hrdinův postoj k vlastnímu životu jako nedílné součásti nejrůznějších typů vztahů. William Dubin, postarší spisovatel, se snaží přivést k dokonalosti svou literární tvorbu, taktéž i svůj vlastní život.

„Dubin se znovu a s horlivostí pustil do práce – skutečná činnost chránila člověka před zbytečnými emocemi, udržovala ho v rovnováze a víceméně spokojeného. Tato kapitola mu víc poskytovala a méně vzdorovala.“

(*Dubinovy životy*, s. 34)

Zjevně pociťuje tzv. krizi středního věku – je nespokojený s monotónností, pravidelností a předvídatelností vlastního života a řeší to tím, že se zaplétá s mladičkou dívkou Fanny Bickovou. Ta je zcela odlišná od jeho manželky, se kterou již dlouho žije

a vychovává její dvě děti (dceru Maud a syna Geralda) z prvního manželství.

„... Fanny na něho zapůsobila tak, že ji s pocitem nesmírné úlevy sevřel do náruče. Vypjala se k němu na špičkách svých bosých nohou, špičatými nadry, pevnými boky, bradou s chloupky, lačným jazykem. Líbali se dlouhým francouzským polibkem.“

(Dubinovy životy, s. 42)

Brzy si však Dubin, který si během svého života vypěstoval smysl pro zodpovědnost, ať již k práci nebo vůči své rodině, uvědomí své vlastní omezené možnosti a místo v životě a vrátí se ke své ženě.

Tématicky odlišným od předchozích děl je román *The Tenants*. Zde se Malamud zabývá tématem soužití amerických Židů a amerických černochoů, jež zobrazuje v příběhu dvou nájemníků jednoho domu v New Yorku, kteří chtějí být spisovateli. V tomto románu se odráží téma setkání zcela odlišných kultur. Židovský autor pracuje velice ukázněně, zatímco černošský hrdina spíše spoléhá na svůj originální styl. Příběh končí scénou kontrastující s Lévinasovou filosofií odpovědnosti za osud druhých a starosti o jejich život: oba protagonisté spolu bojují na život a na smrt.

Poslední dokončený román *Boží milost* a vlastně i ostatní Malamudovy romány zdůrazňují téma nepřízně osudu a reakce lidí na ní. *Boží milost* se opírá o prvky sci-fi a dobrodružných románů – hlavnímu hrdinovi Calvinu Cohnovi dělá společníka šimpanz Buz. Celý příběh má být určitou alegorií na biblické téma potopy světa. Po jaderné katastrofě Bůh na Zemi seslal potopu a pouhou náhodou přežije oceánograf Calvin Cohn, který se v osudné době

zabýval výzkumem pod hladinou moře a zachránil se díky tomu ve své miniponorce. Postupem doby hladina vody opadne a Cohn se šimpanzem (přežil v podpalubí lodi), který umí mluvit lidskou řečí (jak později zjistí), najdou ostrov, na kterém se usídlí. Vytvoří si zde domov a zabývají se sháněním a pěstováním obživy (tímto připomínají počínání Defoova hrdiny - Robinsona Crusoe). Cohn občas nahlas promlouvá se svým již zesnulým otcem, medituje a snaží se dodržovat židovské svátky. Jako příslušník vyvoleného národa se cítí být nadřazen a věnuje se vzdělávání svého šimpanze Buze a ostatních šimpanzů, které na ostrově našel. Tato idyla netrvá dlouho, protože jediná šimpanzice na ostrově – Mary Madelyn se zamiluje do Cohna. Po dlouhém přemítání se Cohn v rámci zachování druhu rozhodne zplodit s ní potomka. Narodí se jim šimpanzice s modrýma lidskýma očima. Ostatní šimpanzi začnou žárlit a po příchodu paviánů se v nich probudí lovecké pudy – tím vlastně potvrdí Darwinovu teorii o přirozeném vývoji.

Pesimistický závěr tohoto románu není pro Malamudovu tvorbu obvyklý. V souladu s Lévinasovou filosofií odpovědnosti a žití pro druhé, Malamud v tomto příběhu poukazuje na *nebezpečí* pocitu *nadřazenosti* jednoho jedince nad ostatními. Nadřazeným a vyvoleným se v tomto příběhu cítí být jediný přeživší člověk Cohn. Svou nadřazenost nad šimpanzy a ostatními zvířaty dává najevo tím, že organizuje přiděl potravy, poučuje je a snaží se je vzdělávat, což se v závěru příběhu obrací proti němu (Cohnův „šimpanzí syn“ Buz ho absurdně obětuje Bohu).

„Jmenuji se Calvin Cohn a domnívám se, že byste mě mohli považovat za svého ochránce, není-li vám to ovšem zcela proti mysli... Přál bych si pouze naše společné úsilí rozumným způsobem usměrnit... Domnívám se ovšem, že musím převzít určitou

zodpovědnost, protože mám slušné vzdělání a pravděpodobně víc zkušeností než většina z vás, což by mi mělo umožnit vybudovat fungující společenství.“

(*Boží milost*, s. 91-2)

b) Povídková tvorba

Povídkovou tvorbu Bernarda Malamuda, která je poměrně rozsáhlá, můžeme rozdělit do několika kategorií – dle hlavních postav a míst, kde se odehrávají. Do první kategorie bych zařadila povídky s židovskými postavami a zároveň určitými kouzelnými či nadpřirozenými prvky odehrávající se v New Yorku. Mezi takovéto patří povídky „Angel Levine“, „The Magic Barrel“, „The Silver Crown“ a další. Druhá kategorie povídek se odehrává též New Yorku, hrdiny jsou opět Židé, ale zde se již kouzelné prvky nevyskytují. K této kategorii patří povídky „The Bill“, „The Cost of Living“, „The Loan“ nebo „The First Seven Years“ a jiné. Třetí kategorii tvoří příběhy nežidovských postav bez kouzelných prvků. Příkladem těchto povídek mohou být „A Summer’s Reading“ nebo „The Prison“. Poslední kategorií jsou povídky z italského prostředí jako např. „Behold the Key“, „The Maid’s Shoes“ a série příběhů o Fidelmanovi. Při psaní těchto italských povídek se mohl inspirovat svými vlastními zkušenostmi díky tomu, že jeho žena Ann byla italskou katoličkou.

Zcela výjimečnou dvojici v sérii Malamudovy povídkové tvorby tvoří „The Jewbird“ a „Talking Horse“. Tyto dva příběhy pojal autor jako bajky, což je patrné již z jejich titulů. V obou bajkách vystupují mluvící zvířata – v první je to černý pták, v druhé cirkusový kuň.

V svých povídkách se též zabýval specifickým sociálním problémem Ameriky, jakým dozajista byly a jsou mezirasové konflikty. Příkladem může být povídka s výmluvným názvem "Black Is My Favorite Color" nebo "Angel Levine".

„‘Copak tady děláš s tím bílým mrzákem?’ zeptal se Ornity. ‘Hledím si svýho,’ odpověděla. ‘A ty si koukej hledět taky svýho.’ ‘Mládenci,’ povídám, ‘vždyť jsme všichni bratři. Já jsem solidní obchodník tady odvedle. Tahle mladá dáma je moje drahá přítelkyně. Nechceme žádný nepříjemnosti. Prosím vás, nechte nás jít.’ ‘Vedeš řeči jako nějakej židovském pan domácí,’ povídá ten zelený klobouk... ‘To není žádná dáma,’ povídá ten protáhlý obličej s uzounkou krempou, ‘to je taková černá čiča...’“

(Pták židák, „Moje nejmilejší barva je černá“, s. 333)

Dále zabrousil do tematiky sociálních rozdílů mezi lidmi ("Riding Pants", "The Maid's Shoes"); snažil se vyjádřit pocity amerických Židů po vpádu Hitlerových vojsk do Paříže ("Armistice"); popisoval střetávání odlišných kultur a zvyklostí ("The Lady of the Lake", "The Mourners") a rozvíjel již v úvodu této kapitoly zmiňované téma pochyb a otřesené víry ("Angel Levine", "The Silver Crown").

5.1 Typické prostředí

Všeobecně vzato, za typické prostředí děl Bernarda Malamuda můžeme s výjimkami povídek z italského prostředí – série o Fidelmanovi, „The Lady of the Lake“, „Behold the Key“, „The Maid’s Shoes“ a románu *The Fixer* - považovat Ameriku, přesněji řečeno New York. Hrdinové doufají, že začnou žít nový a lepší život v „Novém světě“ – Americe, zemi splněných snů a přání.

Jak již bylo naznačeno v autorově životopise, velmi obvyklým prostředím jeho povídek se stal *malý obchod s potravinami* připojený k nevelkému, skromně zařízenému bytu majitelů.

„Když potom Morfia večer zamkl krám, odpojil rádio a odnesl si ho nahoru. V ložnici pevně zavřel dveře, aby neprobudil Leonarda, a potichu si pustil noční zprávy.“

(Pták židák, „Příměří“, s. 13)

Většinou se jim jejich život v hokynářství s malým bytem v patře velmi protiví, ba přímo ho nenávidí, avšak nejsou schopni jakkoli se tomu postavit nebo začít ještě jednou od začátku a jejich obchody a bohužel většinou i vztahy končí krachem.

„Dvaadvacet let v manželství, studeném bytě a nuzném obchodě s koloniálním zbožím. Rozhlédla se po krámě; nenáviděla každou jeho píď, ta špinavá okna, prázdné regály, které v místech, kde stávaly konzervy, odhalovaly starý hnědý tapetový papír, ten staromódní dřevěný box, zaneřáděné mramorové pulty, tvrdou podlahu, tu chodbu, ubohost, všechna ta léta dřiny – a k čemu to?...“

(Pták židák, „Koloniál“, s. 27)

„Sam pak zavolal licitátora, jenž se dostavil s dvěma čipernými pomocníky a s červeným dražebním praporkem, který se třepetal a vál v ledovém větru, jako by byl nějaký svátek. Peníze, co za to dostali, nebyla ani čtvrtina sumy, kterou potřebovali na zaplacení věřitelům. A pak zavřeli Sam se Šurou krám a odešli. Sam už do konce života do těchto končin nev kročil, protože se bál, že uvidí svůj krám prázdný, a protože se děsil nahlédnout do jeho výkladní skříně.“

(Pták židák, „Živobyti“, s. 66-67)

Stejné prostředí se objevuje také v povídkách „The Prison“, „The Loan“, „The Bill“ a mnoha dalších. Nejvýznamněji snad figuruje v románu *The Assistant*, kde vytváří centrální téma. V malém hokynářství se totiž odehrává celý příběh.

“In twenty-one years the store had changed little. Twice he had painted all over, once added new shelving. The old-fashioned double windows at the front a carpenter had made into a large single one. Ten years ago the sign hanging outside fell to the ground but he had never replaced it. Once, when business hit a long good spell, he had had the wooden ice-box ripped out and a new white refrigerator showcase put in. The showcase stood at the front in line with the old counter and he often leaned against it as he stared out of the window. Otherwise the store was the same.”

(*The Assistant*, p. 8)

Jiným obvyklým dějištěm povídek či románů se stal pronajatý byt či pokoj v ubytovně (např. pomocník Sobel v povídce „The First Seven Years“) nebo hotelu. Příkladem hrdiny žijícím

v hotelovém pokoji může být Roy Hobbs z románu *The Natural*, který nemá žádný vlastní byt či dům.

"At the Midtown Hotel, Pop spoke to the desk clerk and he assigned Roy a room on the ninth floor, facing toward the Empire State Building. Pop went up with him and pumped the mattress. 'Not bad,' he said. After the bellhop had left he said he hoped Roy wasn't the shenanigan type. 'What kind?' Roy asked."

(The Natural, p. 58)

Tato prostředí – malý obchod s bytem nebo pronajatý byt či pokoj těmito lidem připomínají jejich vlastní omezené možnosti a tak se v podstatě stávají pro své majitele určitým obrazným vězením.

5.2 Typy hlavních hrdinů

Malamudovy postavy patří většinou ke druhé generaci židovských přistěhovalců žijících na okraji společnosti v ne zcela asimilovaných ghettech. Potýkají se s existenčními problémy způsobenými hospodářskou krizí ve třicátých letech v Americe, konkrétně v New Yorku. Tito obyčejní, převážně postarší lidé patří k pracujícím vrstvám a obvykle jsou malými živnostníky – hokynáři ("The Assistant", "The Grocery Store", "The Loan"...), krejčími ("The Death of Me"), obuvníky ("The First Seven Years") nebo jejich učedníky či pomocnými dělníky (příručí Frank v románu *The Assistant*, obuvníkův učedník Sobel a pomocní dělníci Josip Bruzak a Emilio Vizo v povídce "The First Seven Years"). Mezi Malamudovými hrdiny však najdeme také umělce a intelektuály (série povídek o malíři Fidelmanovi, vysokoškolský učitel Cronin v povídce "A Choice of Profession", literát na volné noze Howard Harvitz z povídky "Man in the Drawer").

„Marcus byl krejčí, bylo to v dávných dobách před válkou... se stal výrobcem oděvů poměrně pozdě v životě. Poněvadž se dopracoval, aby se tak řeklo, špatného zdraví, musel přijmout krejčovského dělníka, který sice upravoval v zadní místnosti oděvy, ale který, když se práce nakupilo moc, nemohl zehlit, takže bylo nutné najmout ještě zehlíře; z těchto důvodů nešel krám nijak zvlášť dobře, přestože šel dobře.“

(Pták židák, „Vy budete moje smrt“, s. 83)

Hrdinové procházejí morálním vývojem, obvykle díky konkrétnímu silnému prožitku, který jim způsobuje utrpení

duševní a někdy i fyzické. Díky tomuto utrpení však hrdinové docházejí k jistému procitnutí a uvědomění si správných morálních hodnot. Příkladem hrdiny, který díky silnému emocionálnímu zážitku procitl, může být prosvěcovač vajec Kessler z povídky "The Mourners". Měl svou rodinu, avšak žena a děti mu byly spíš na obtíž, a proto je opustil. Nyní už jako starý člověk žije sám v bytě jednoho činžovního domu na Manhattanu. Mezi nájemníky není kvůli své mrzoutské povaze oblíben. Jednoho dne se dostane do sporu s domovníkem. Tento spor (kvůli zápachu linoucího se z jeho bytu) vyústí v hádku s majitelem domu, který Kesslerovi sdělí, že se musí odstěhovat nebo ho nechá vystěhovat na základě soudního příkazu. To se nakonec také přes Kesslerovy prosby a nářky stane a nešťastný Kessler se ocitne i se svým nábytkem před domem. Nakonec se nad ním slitují jeho italští sousedé a odnesou ho i s jeho věcmi zpět do jeho bytu. Stařec si na základě tohoto otřesného zážitku uvědomí, jak hanebně se zachoval ke své vlastní rodině.

„Domáci pokračoval a stařec přemýšlel o tom, co se mu honilo hlavou už tehdy venku, když seděl na ulici a zapadal sněhem. Přemýšlel o svém bídném životě, vzpomněl si jak zamlada opustil vlastní rodinu, ponechal ženu a tři nevinné děti jejich osudu a ani v nejmenším se nepokusil je nějak zaopatřit; vždyť se je za ta léta nepokusil jedinkrát – Bůh ho netrestej – zjistit, jestli jsou naživu nebo umřeli. Jak může člověk za tak krátký život napáchat tolik zla?“

(Pták židák, „Kajícníci“, s. 158)

V této povídce procitne a uvědomí si své vlastní chyby nejen Kessler, ale také majitel domu Gruber. Na konci příběhu pochopí, jak ostudně se ke svému starému nájemníkovi choval přesto,

že Kessler vždy včas platil nájemné a vlastně nikomu ničím neublížoval. Gruberovo i Kesslerovo prozření odráží myšlenky filosofie Emmanuela Lévinase. Člověk by se neměl starat pouze o sebe a svůj vlastní prospěch, ale naopak starat se a zajímat o život druhých, dokud není pozdě. Myslí-li člověk jenom na sebe, nutně mu jeho život musí připadat prázdný, zbytečný a promarněný, protože své vlastní myšlenky omezí pouze na vlastní neštěstí a svůj neradostný, osamocený život.

„Vtom mu s hrůzou došlo, že ten kající oplakává jeho samého, domácího Grubera: to on zemřel...Gruber zakoušel nesnesitelné výčitky za to, jak se ke starci choval. Hanbou se rozplakal; z Kesslerovy postele strhl prostěradlo, omotal si je kolem těla, padl na podlahu a začal se kát.“

(Pták židák, „Kající“, s. 159)

Typický Malamudův hrdina, který se většinou cítí být *osamělý*, musí čelit nějaké morální či duchovní zkoušce. Zvládnutí takové zkoušky mu pomáhá přijmout lidské hodnoty jako jsou láska, soucit a dobročinnost (“The Assistant“, “Take Pity“, “The Place is Different Now“). Příkladem je chování Franka Alpina v románu *The Assistant*. Přizná se Morrisovi k tomu, že právě on byl jedním z těch, kdo přepadl jeho hokynářství. Toto přiznání Franka stálo mnoho úsilí a překonávání sebe samotného, ale dle jeho vlastních slov po doznání pocítil nesmírnou úlevu a snad i hrdost na sebe.

“Morris,” Frank said, at agonizing last, ‘I have something important I want to tell you. I tried to tell you before only I couldn’t work my nerve up. Morris, don’t blame me now for what I once did, because I

am now a changed man, but I was one of the guys that held you up that night. I swear to God I didn't want to once I got in here, but I couldn't get out of it... Having said this, the clerk experienced a moment of extraordinary relief – a tree full of birds broke into song; but the song was silenced when Morris, his eyes heavy, said, 'This I already know, you don't tell me nothing new.'“

(*The Assistant*, p. 176)

Hrdinové Malamudových příběhů, kteří se bez ustání snaží hledat spravedlnost v našem nedokonalém světě, jsou ve valné většině postavy židovské. Jsou nuceni čelit nepříznivým událostem ve svých životech a okolním světě, které na ně neustále doléhají (*“An Apology“*, *“Angel Levine“*, *The Natural...*). Tyto neblahé události, které se dějí v jejich životech, jim často připadají velmi nespravedlivé a někdy jsou pro ně přímo ochromující svou tíhou.

„Krejčího Manischevitze postihlo v jeho jednapadesátém roce mnoho nezdarů a ran... vyhořelo mu krejčovství až do základů... Takřka zároveň mu padl ve válce syn, od něhož si hodně sliboval, a jeho dcera, aniž ho byla slovíčkem předem upozornila, si vzala jednoho hulváta a zmizela s ním z povrchu zemského. Nato začaly Manischevitze sužovat mučivé bolesti v zádech... Jeho Fanny, starostlivá manželka a matka, která doma právala a šila pro lidi, mu začala scházet před očima. Trpěla dýchavičností, až nakonec vážně onemocněla a musela ležet.“

(Pták židák, *„Anděl Levine“*, s. 160)

Těmto nepříhodným událostem se přesto stále snaží vzdorovat a nepodlehnout jejich tlaku. Naopak se problémy snaží proniknout, pochopit je a na základě těchto prožitků si vytvořit

vlastní morální zásady a základy svého bytí. Zlom v jejich smýšlení nastává v okamžiku, kdy se pro ně jejich starosti stanou neúnosné; uvědomí si přítomnost Boha a snaží se hledat útěchu v modlitbách. V židovství je Bůh chápán jako někdo, s kým mohu hovořit, ptát se ho nebo s ním polemizovat, a tak si k němu vytvořit určitý vztah. Na základě pochopení přítomnosti Boha jako někoho druhého si hrdinové uvědomí také přítomnost dalších lidí ve svém životě a tím okamžitě přestávají být centrem všeho dění a problémů. V myšlenkách hrdinů se tak opět promítá (v duchu Lévinasovy filosofie) uvědomění si odpovědnosti za životy těch, které milují. Příkladem je smýšlení krejčího Manischevitze v následující ukázce z povídky „Angel Levine“.

„Když jeho břímě narostlo a drtilo ho už tak, že ho nemohl unést, modlil se ve svém křesle, upadlé oči zavřené: ‘Milý pane Bože, srdéčko moje, zasloužil jsem si, aby mě všechno tohle potkalo?’ Pak si uvědomil, že je to hanebné, přestal si stěžovat a pokorně se modlil o pomoc: ‘Dej, aby Fanny byla zase zdravá a já necejtíl při každém kroku bolest. Pomoz mi hned, poněvadž zejtra bude pozdě. To ti jistě nemusím říkat.’ A rozplakal se.“

(Pták židák, „Anděl Levine“, s. 160)

6. VZTAH MUŽE A ŽENY

Židovská zkušenost Bernarda Malamuda není pouhým abstraktním pojmem. Tato zkušenost je založena na konkrétních mezilidských vztazích a situacích ve společnosti. Vztah mužů a žen byl v židovství vždy poměrně jasně určen – muž měl důležitější a výsadnější postavení v rodině i v židovské společnosti, protože dle židovského učení byl Bohu blíže než žena a v rodině měl vždy hlavní slovo.

6.1 Manželství

Instituce manželství byla a je pro Židy posvátná. V dřívějších dobách byl kladen důraz na setrvání v manželství až do smrti a odloučení manželů či rozvod nebyl možný za žádných okolností. Předpokládalo se, že manželství bude vztah monogamní a manželská nevěra se nepřipouštěla.

Toto tvrzení o manželské monogamii Malamud vyvrací svým románem *Dubinovy životy*, zasazeným do druhé poloviny dvacátého století. Hrdina William Dubin (jak jsem uvedla již v páté kapitole) se i přesto, že je ženatý, zaplétá s mladou dívkou Fanny Bickovou a podvádí s ní svou ženu. Zde můžeme vidět, že moderní společnost (od šedesátých let dvacátého století) je v otázce nevěry, ale také rozvodů poněkud tolerantnější. Na otázku manželské nevěry Malamud ještě jednou narazil v povídce "Life Is Better Than Death". V této povídce z italského prostředí sledujeme Etty a Cesara, kteří byli podváděni svými manželskými protějšky, avšak hrdinové zde nejsou židovského původu.

V ostatních prózách Bernard Malamud manželskou monogamní tradici nijak nenarušuje a manželské páry nechává žít společným životem až do skonání. Výjimku představuje román *The Fixer*, kdy se hned na samém počátku dovídáme, že od hlavního hrdiny Jakova Boka utekla manželka Rajsl. Nemohli mít spolu děti kvůli domnělé neplodnosti Rajsl a Jakov ji kvůli tomu stále urážel. Nejinak tomu je i v následující ukázce při rozhovoru Jakova s jejím otcem Shmuelem.

“So why, if you’ll excuse me, did you stop sleeping with her for months? Is that a way to treat a wife?” ‘It was more like weeks but how long can a man sleep with a barren woman? I got tired of trying.’ ‘Why didn’t you go to the rabbi when I begged you?’ ‘Let him stay out of my business and I’ll stay out of his. All in all he’s an ignorant man.’ “

(The Fixer, p. 6)

Skutečnost, že Rajsl s Jakovem spolu nemohli mít děti však nebyla jediným důvodem Rajslina odchodu od Jakova. Hlavním problémem jejich vztahu bylo vzájemné nepochopení po lidské stránce a také to, že se vlastně nijak zvlášť nemilovali. K Rajslině rozhodnutí opustit Jakova přispěl velkou mírou hlavně fakt, že si Jakov zcela odmítal připustit podíl své vlastní viny na jejich problémech. Na neochotě připustit si své vlastní chyby nebo podíl na problémech vlastně ztroskotává většina manželství všeobecně.

“After a long runaround which started when I met her, I married your daughter, who couldn’t get pregnant in five and a half years. She bore me no children so who could I look in the eye? (...) So that’s enough – who needs more? I don’t want people pitying me or

wondering what I did to be so cursed. I did nothing. It was a gift. I'm innocent."

(The Natural, p. 7)

V případě Jakova to můžeme považovat za naprosto paradoxní, protože docela zjevně byl on tím neplodným. Všechnu odpovědnost za jejich problémy však svaluje na Rajsl, což naprosto odporuje Lévinasovu pojetí lásky jako schopnosti hledat klíč k řešení problémů v sobě.

Rajslin otec se své dcery před zetěm Jakovem zastává, má pro ní pochopení a na rozdíl od Jakova ji nezavrhuje; naopak s ní soucítí a snad ji i trochu chápe.

"She ran from one rabbi to another in every town I took her, but nobody could promise her a child. She ran to the doctors too when she had a ruble, but they told her the same thing. It was cheaper with the rabbis. So she ran away – may God protect her. Even a sinner belongs to Him. She sinned but she was desperate... 'What she caused she shared. She was a true wife to the last minute, or the last month, or the month before that, and that makes her untrue, a black cholera on her.' 'God forbid,' cried Shmuel, rising. 'On you!' Eyes agitated, he thickly cursed the fixer and fled from the house."

(The Fixer, p. 7-8)

Obyvatelé štetlu, ve kterém Jakov s Rajsl žili do té doby, než ho opustila, ji navíc viní z toho, co se Jakovovi později přihodilo v Kyjevě (viz. strany 20, 21) . Když se Rajsl po letech vrátila zpět do štetlu se svým synem, jehož otcem není Jakov, obyvatelé štetlu jí i jejím synem opět zcela pohrdají.

Přitom to byl naopak právě Jakov, kdo sobě i Rajsl zničil život tím, že ji od sebe odvrhl jako manželku a nežil s ní plnohodnotným manželským životem. Následky jeho chování nyní pociťují oba dva. Problémy Rajsl, které měly počátek v bezdětném manželství vyvrcholily jejím zavržením lidmi ze štetlu kvůli nemanželskému dítěti; Jakov jako důsledek svého chování musí nést svůj tragický osud v Kyjevě.

"'A boy, Chaiml, after my grandfather.'... 'It couldn't be mine?' 'How could it be?' 'Too bad,' he sighed. 'Where is he now?' 'With Papa. That's why I went back, I couldn't take care of him alone any more. Ah, Yakov, it's not all raisins and almonds. I've gone back to the shtetl but they blame me for you fate. I tried to take up my little dairy business but I might just as well be selling pork. The rabbi calls me to my face, pariah. The child will think his name is bastard.' "

(The Fixer, p. 289)

Na tomto příkladu můžeme přesně vysledovat, jaké bylo postavení ženy v tehdejší židovské společnosti. Jejím hlavním posláním bylo brzy se vdát, zplodit potomky, vychovat je a starat se o ně a samozřejmě také o manžela.

Ve svých románech a povídkách Malamud popisuje zejména manželství, ať již židovská či nežidovská, ne příliš šťastná a nenaplněná souzněním. Tato manželská nespokojenost možná pramení z toho, že tito manželé očekávali od nového života v Americe příliš mnoho. Většinou si otevřeli vlastní živnost, do které vložili veškeré své úspory, a kvůli tomu se stále potýkají s finančními problémy. Doufají, že provozováním této živnosti obstarají dostatek prostředků na své živobytí a zajištění vzdělání

a lepší budoucnosti pro své děti. To se jim však častokrát nedaří a přes veškeré úsilí v tomto svém snažení zklamou. Pak mezi manželi dochází k třenicím, zejména kvůli penězům nebo dětem. Příkladem takových manželství mohou být Morris a Ida Boberovi v románu *The Assistant*, Sam a Ida Kaplanovi v povídce "The Grocery Store", Sam a Šura Tomashevski v povídce "The Cost of Living", Lieb a jeho druhá žena Bestie v povídce "The Loan", manželé Panessovi v povídce "The Bill" a další.

„Bessie, obličeje jako střída bochníku, řekla tiše návštěvníkovi: ‘Je mi vaší ženy líto, ale nemůžu vám pomoci. Moc mě to mrzí, pane Kobotsky, ale jsme chudý lidé a ty peníze nemáme.’ ‘Byl to omyl,’ vykřikl vztekle Lieb. Bestie přešla k polici a chňapla po krabici s účty. Vysypala její obsah na stůl, až se papírky rozlétly na všechny strany. ‘Samý účty,’ vykřikla. Kobotsky svěsil ramena. ‘Bessie, máme v bance-’ ‘Ne-’ ‘Viděl jsem knížku.’ ‘To je toho, žes našetřil pár dolarů, ale máš životní pojistku?’“

(Pták židák, „Půjčka“, s. 99-100)

Je poněkud překvapující, vzhledem ke zmíněnému postavení muže a ženy v rodině, do jaké míry manželka rozhoduje o dění v rodině a zároveň také finančních záležitostech, jak je zřejmé z předchozí ukázky z povídky "The Loan". Myslím si, že je to do určité míry ovlivněno jejich životem v Americe, a také starostmi ze ztráty vlastního majetku, což ve většině případů Malamudových příběhů bývá hokynářství.

Na druhou stranu je nutné uvést, že tato manželství přes veškeré obtíže, starosti a problémy jsou opravdu pevnými svazky: manželé jsou si oddáni, všechny tyto strasti překonávají

společnými silami a přes všechny hádky a šarvátky se mají rádi a záleží jim na sobě.

„Proč jsi to udělal, Same?“ zeptal se Patsy. „Co? Co?“ zvolal Sam vzrušeně, „co, že jsem udělal?“ „S tím plynem. Zapnul jsi plynová kamínka, ale vůbec si je nezapálil.“ „Copak nehořely?“ vykřikl Sam ohromeně. „Ne,“ řekla paní Costová. Sam se ztišil. Položil se na záda. „Spletl jsem se,“ řekl. „To je poprvé, co jsem se spletl.“ „A neudělal jste to naschvál?“ zeptala se paní Costová. „Jak naschvál? Proč naschvál?“ zeptal se Sam. „Mysleli jsme si.“
(Pták židák, „Koloniál“, s. 28)

V povídce „The Magic Barrel“ Malamud popisuje sjednávání sňatku za pomoci dohazovače, což bylo mezi Židy poměrně běžné. Nevěstu si v tomto příběhu nechává vyhledat student na rabína Leo Finkle a dohazovačem je Pinye Salzman. Finklovi se nabízené nevěsty stále nezamlouvají, až jednou ho zaujme fotografie jedné dívky natolik, že se do ní na první pohled zamiluje.

„After a while, however, as Leo attempted to return the photographs into the envelope, he found in it another, a snapshot of the type taken by a machine for a quarter. He gazed at it a moment and let out a low cry. Her face deeply moved him. Why, he could at first not say... Her he desired. His head ached and eyes narrowed with the intensity of his gazing, then as if an obscure fog had blown up in the mind, he experienced fear of her and was aware that he had received an impression, somehow, of evil. He shuddered, saying softly, it is thus with us all... Only such a one could understand him and help him seek whatever he was seeking. She might, perhaps,

love him. "

(Talking Horse: Bernard Malamud on his life and work, "The Magic Barrel", p. 75-6)

Finkle dohazovače prosí, aby mu s onou dívkou domluvil schůzku. Salzman se tomu brání, nesouhlasí s tím a tvrdí, že fotografie této dívky se mezi ostatní dostala pouhým nedopatřením. Později se přiznává, že je to jeho vlastní dcera Stella a schůzku s ní, ač nerad, domluví.

„Please,” sighed Salzman. ‘Please.’ Leo ashamedly let him go. ‘Tell me who she is,’ he begged. ‘It’s very important for me to know.’ ‘She is not for you. She is a wild one - wild, without shame. This is not a bride for a rabbi.’ ‘What do you mean wild?’ ‘Like an animal. Like a dog. For her to be poor was a sin. This is why to me she is dead now.’... ‘Why, he asks,’ Salzman said, bursting into tears. ‘This is my baby, my Stella, she should burn in hell.’ “

(Talking Horse: Bernard Malamud on his life and work, "The Magic Barrel", p. 78)

Závěrečná slova tohoto příběhu činí jeho konec poměrně nejednoznačný a otevřený výkladu čtenářů. Já jsem z konce příběhu nabyla dojmu, že Salzman dceru ztratil z toho důvodu, že se kvůli nedostatku peněz stala prostitutkou. Toto je pro židovskou dívku naprosto nepřipustné, a proto ji věřící Žid Salzman považuje za mrtvou. Leo Finkle, který se do ní zamiloval a zcela propadl jejímu kouzlu, se pro Salzmana stává „mrtvým“ též. Proto odřikává modlitby za mrtvé.

"He appeared, carrying a small bouquet of violets and rosebuds. Stella stood by the lamppost, smoking. She wore white with red shoes, which fitted his expectations, although in a troubled moment he had imagined the dress red, and only the shoes white... Leo ran forward with flowers outthrust. Around the corner, Salzman, leaning against a wall, chanted prayers for the dead."

(Talking Horse: Bernard Malamud on his life and work, "The Magic Barrel", p. 80)

Manželství vzniklé na základě smluveného sňatku Malamud také popsal v povídce "The Prison". Zde však sňatek nedomluvil dohazovač. Podnět ke vzniku tohoto nežidovského manželství dal otec ženicha Tonyho. Ten se totiž s partou výrostků dostal na šikmou plochu, čemuž chtěl jeho otec sňatkem s Rosou Agnellovou zabránit. Rosin otec jim zařídil obchod s cukrovinkami a chtěl tak Tonymu dát příležitost žít se poctivě. Toto manželství je však opravdu nešťastné.

„Ale potom, než si uvědomil, co se to vlastně děje – z toho karambolu byl dlouho vyplašený jako králík -, dohodl jeho táta s otcem Rosy Agnellové, že si ji Tony vezme a tchán mu za to ze svých úspor zařídí obchod s cukrovinkami, aby měl příležitost poctivě se žít... Čas mu ubíhal strašně pomalu a tak už se těšil jen na to, jak si odpoledne trochu zdřímne; ale když se pak probudil, kysele si uvědomil, že ho teď v obchodě čeká nekonečná šichta až do pozdních večerních hodin, zatímco všichni ostatní si užívají, čeho se jim zlíbí. Vztekle svůj krám proklínal, a s ním i Rosu a celý svůj zpackaný život."

(Pták židák, „Vězení“, s. 68-9)

Jak jsem uvedla již na začátku této kapitoly, všeobecně Židé manželství uctívají. Je pro ně velmi důležité oženit se nebo vdát a založit rodinu, což považují za poslání manželství. Že je založení rodiny důležité Malamud ostatně ukazuje v románu *The Fixer*, kde jedním z důvodů proč Rajsł opustila svého manžela Jakova bylo, že spolu nemohli mít děti. Oba dva to považovali za selhání jejich manželského svazku.

Až na těchto pár výjimek můžeme považovat židovská i nežidovská manželství vykreslená Malamudovými příběhy za svazky pevné, dodržující slib, který si manželé dali v den svého sňatku – být spolu v dobrém i zlém, v nemoci i ve zdraví. Taková láska je zcela v souladu s Lévinasovou filosofií. Není to pouhá romantická láska ve smyslu splynutí duší, ale láska chápaná a prožívaná jako starost o druhého, jeho život a bytí.

6.2 Milenecký vztah a láska

Bernard Malamud v některých svých povídkách a románech popisuje také platonické lásky a milenecké vztahy. K příběhům, které zobrazují lásky platonické lze například zařadit povídky „The Literary Life of Laban Goldman“, „The First Seven Years“, „The Girl of My Dreams“. V těchto příbězích vztahy nedojdou fyzického naplnění. Můžeme však hovořit o vztazích plných zamilovanosti, vzhlížení k druhému a jeho obdivování. Tyto vztahy jsou v jistém slova smyslu naplněny, a to po stránce duchovního souznění a intelektuálního porozumění. Dva lidé jsou takzvaně „naladěni na stejnou notu“. Intelektuální souznění dvou lidí můžeme sledovat ve všech výše zmíněných povídkách. Například v povídce „The Literary Life of Laban Goldman“ se hlavní hrdina Laban, který má spisovatelské ambice, platonicky zamiluje do své kolegyně z večerní školy, slečny Moskowitzové. Ona má pro jeho literární snahy pochopení a dokáže s ním na rozdíl od jeho ženy o jeho spisovatelské vášni debatovat, což Laban nesmírně oceňuje.

„Kdybych se byl za mlada oženil s někým, kdo má stejné zájmy jako já,“ řekl zadumaně, “ - s někým jako jste vy, ujišťuju vás, že by dnes ze mne byl spisovatel. Vždycky jsem snil o psaní a se svými zkušenostmi a pojetím světa vás mohu ubezpečit, že bych dokázal napsat pár skutečně dobrých knížek.”

(Pták židák, „Literární život Labana Goldmana“, s. 57)

V povídce „The First Seven Years“ můžeme sledovat počínání obuvníkovy pomocníka Sobela, který se zamiluje do dcery svého zaměstnavatele Miriam. Jeho láska k ní se nese v duchu

Lévinasovy filosofie lásky jako odpovědnosti a starosti o život druhého a jeho bytí. Za svou práci požaduje velmi málo – peníze ho nezajímají. Jeho jediným velikým zájmem jsou knihy. Tuto vášeň Miriam sdílí s ním a stále si od něj půjčuje knihy i s komentáři, které k nim Sobel píše. Obuvník Feld si však pro dceru vyhlédl jiného chlapce, studenta Maxe a na Sobela jako případného Miriamina nápadníka ani v duchu nepomyslí. Nakonec však zjistí, že si Miriam s Maxem vůbec nerozumí. Jediným, kdo Miriam opravdu nezištně a vroucně miluje, je Sobel.

„Proč myslíte, že jsem pro vás tak dlouho dělal?“ vykřikl Sobel. „To jsem snad obětoval pět let svého života kvůli tak mizernému platu, abyste vy měl co jíst, co pít a kde se vyspat?“ Tak kvůli čemu teda?“ zařval obuvník. „Kvůli Miriam,“ vyhrkl, „kvůli ní.““

(Pták židák, „Prvních sedm let“, s. 81)

V obou těchto povídkách sledujeme právě souznění po stránce intelektuální. Tito lidé mají společné zájmy, což je velmi sbližuje. Laban i slečna Moskowiczová mají oba spisovatelské ambice, a vlastně podobný zájem – literaturu - mají Miriam a Sobel v povídce „The First Seven Years“. Na těchto příkladech můžeme vypožorovat, že společné zájmy jsou cestou ke sblížení dvou lidí a často i ke vzniku opravdové lásky.

Platonické vztahy můžeme najít v mnoha dalších Malamudových povídkách – „Spring Rain“, „Benefit Performance“, „The Lady of the Lake“ nebo „Steady Customer“. V povídce „The Lady of the Lake“, odehrávající se v italském prostředí, se americký židovský mladý muž Henry Levin zamiluje do italské dívky jménem Isabella della Seta. Henry hned od počátku svého pobytu v Itálii zapírá svůj původ a v hotelu se zapisuje po jménem

R. Freeman. Později, když se ho Isabella zeptá, zda je Žid, svůj původ ze strachu z následného odmítnutí zapře. Tímto si však cestu ke své lásce Isabelle zcela uzavře. Jak se na konci povídky ukáže, Isabella a celá její rodina jsou židovského původu. Trestem za zapření své identity se Henrymu bohužel stává ztráta toho nejcennějšího – lásky.

„‘Isabello...’ vykřikl zlomeným hlasem. ‘Musím vám říct, že já... že já -’ Sáhl po jejích nadrech, chtěl je stisknout, políbit nebo sát; ona ale ustoupila mezi sochy, a když se za ní Freeman, stále volaje její jméno, napráhl mezi rouškami mlhy stoupající od jezera, objal jen kámen zalévaný měsíčním světlem.“

(Pták židák, „Jezerní paní“, s. 239)

Dalším příkladem platonické lásky může v jistém smyslu být též láska Franka Alpina k Helen v románu *The Assistant*. Jak jsem již uvedla v páté kapitole, Frank zpočátku po Helen touží především fyzicky, což vyústí v tragickou událost. Frank v opilosti Helen znásilní a tím zcela pošlape jejich rodící se vztah. Zpytuje své svědomí a na základě toho procítá a uvědomuje si pravé hodnoty lásky. Jeho vroucí city k Helen nijak neutuchají, naopak se proměňují v duchu Lévinasova pojetí lásky jako odpovědnosti za život druhého. Snaží se Helen všemožně pomáhat k tomu, aby mohla studovat, což bylo velikým přáním jejím i jejího již zesnulého otce. Za symbol této nové, lepší a čistší duchovnější lásky můžeme považovat zmínku o svatém Františkovi.

“He saw St. Francis come dancing out of the woods in his brown rags, a couple of scrawny birds flying around over his head.”

(*The Assistant*, p. 217)

Nepřiliš četným námětem Malamudových příběhů jsou vztahy milenecké. Takové vztahy se objevují v povídkách "The Maid's Shoes", "Behold the Key", "Life Is Better Than Death" a povídkách o Fidelmanovi – "Still Life", "A Pimp's Revenge" a dalších. Téma mileneckých vztahů můžeme též nalézt v románech *The Natural* a *Dubinovy životy*.

V povídce "The Maid's Shoes" se milenecký vztah služky Rose a jejího přítele Armanda objevuje na pozadí jiného příběhu. Stěžejním je zde vztah mezi Rose a jejím zaměstnavatelem, americkým profesorem Orlandem Krantzem. Profesor je slušný člověk a není si jistý, jak se má k Rose chovat. Chce si od ní udržovat určitý odstup a nechce o Rose vědět příliš osobních věcí. To však Rose poruší tím, že mu vypráví o svém těžkém životě. A tak je profesor chtě nechtě zapleten do Rosiných problémů s nevďečným synem a snachou i jejím milencem Orlandem. Stejně tak v povídce "Behold the Key" není milenecký vztah základním tématem. Na pozadí příběhu postgraduálního studenta Carla Schneidera, který v Římě shání byt pro svou rodinu, se setkáváme s postavou zhrzeného milence italské hraběnky. Té patří byt, který původně užíval její bývalý milenec Aldo de Vecchis. Nyní ho chce hraběnka pronajmout, jenže milenec ze vzteku naschvál rozbije veškerý nábytek a zařízení bytu.

„Vešli se zatajeným dechem. Motali se z pokoje do pokoje jako oživlé mrtvoly. Byt byl v troskách. Nábytek někdo rozmlátil tupou sekýrou. Z rozřezané pohovky trčela péra...Ve dveřích se objevil De Vecchis ve svém hráškově zeleném obleku. 'Ecco la chiave!' Držel klíč vítězně v napřažené ruce.“

(Pták židák, „Ejhle, klíč“, s. 258)

Milenecký vztah jako hlavní téma se objevuje v již zmiňované povídce "Life Is Better Than Death". Jak jsem uvedla v kapitole „Manželství“, je to příběh dvou lidí Etty a Cesara, kteří byli podváděni svými manželskými protějšky. Setkávají se za nepříliš běžných okolností - na hřbitově. Manžel Etty zahynul při autonehodě, když byl se svou milenkou na cestě do Říma. Podobně skončila Cesarova žena, která byla sražena automobilem v okamžiku, kdy spěchala za svým milencem. Po určitém váhání z Etty strany (manželovu smrt si kvůli jeho nevěře přála, a proto stále s výčitkami truchlí) se s Cesarem začne scházet a nakonec se z nich stanou milenci. Etta začne plánovat společnou budoucnost, což Cesare jemně, ale jasně zavrhne. Poté co mu Etta sdělí, že je těhotná, se Cesare odstěhuje neznámo kam a ponechá Ettu svému osudu.

Milenecké vztahy se nejvíce objevují v příbězích o Fidelmanovi. Ten chce od života všechno – krásné ženy a hlavně umění. Tento hrdina musí nejprve značně omezit své ambice v povídce "The Still Life", kdy se bezhlavě zamiluje do malířky Annamarie Oliovinové. Ta ho zpočátku přehlíží jako muže i jako umělce, ale později Fidelmanovi podlehne. Fidelman musí také přinést mnoho obětí a poznat velkou bolest v povídce "Naked Nude". V tomto příběhu se mu milenkou stane pokojská Teresa v hotelu, kde je uvězněn dvěma muži. Ti mu sebrali pas a peníze a chtějí, aby pro ně namaloval dokonalou kopii obrazu. Tu chtějí zaměnit za velmi cenný originál, který se touto záměnou chystají ukrást.

V románové tvorbě Bernarda Malamuda se s mileneckým vztahem setkáváme, jak jsem již zmiňovala, v *Dubinových životech*. Spisovatel William Dubin zde prožívá poměr s mladou dívkou Fanny Bickovou. Ta ho nesmírně přitahuje svým mládím, krásou

i svou přirozenou živočišností a spontánností, kterou se tolik odlišuje od jeho pečlivé a starostlivé ženy Kitty.

„Líbily se mu její rozkvetlé boky, plná ňadra – nosila teď, když si ji Kitty párkrát změřila, podprsenku -, líbila se mu celá její postava, jejíž oblost ještě nádherněji zdůrazňovalo dramatické zúžení pasu mezi poprsím a zadnicí. Je obdařena ženskostí, usoudil Dubin.“

(Dubinovy životy, s. 32)

Milenecký vztah nalezneme i v románu *The Natural*. Hlavní hrdina Roy Hobbs se nejprve platonicky zamiluje do krásné mladé ženy Memo Parisové. Jak však později zjistí, Memo by s ním zůstala pouze s tou podmínkou, že by Roy měl dost peněz na to, aby ona nemusela pracovat. Později se seznámí s ženou jménem Iris, která ho má ráda a stojí při něm, i když se mu právě nedaří jako hráči. Roy se zpočátku tomuto vztahu brání, i přesto že se mu Iris líbí a přitahuje ho. Iris mu totiž upřímně řekla, že má sedmnáctiletou dceru, která už je také matkou. Iris je tudíž ve třiceti třech letech babičkou a tato představa se Royovi protiví.

“Roy turned to her trying to keep in mind that she was a grandmother but when he scanned the fine shape of her body, he couldn't. Instead there rose in him an odd disgust for Memo. It came quickly, nauseating him. ‘Darling,’ whispered Iris, ‘win for our boy.’ He stared at her. ‘What boy?’ ‘I am pregnant.’ There were tears in her eyes. Her belly was slender...then the impact hit him. ‘Holy Jesus.’“

(The Natural, p. 225)

Nakonec však Roy pochopí, že pravá láska se nezakládá pouze na fyzické přitažlivosti, ale že spočívá právě v tom, co je druhý ochoten pro nás učinit (a my pro druhého) a zda při nás stojí i v těch nejtěžších okamžicích, což ostatně můžeme považovat za všeobecně platnou pravdu.

Na příkladech těchto vztahů vidíme, že milenecké vztahy založené pouze na fyzické přitažlivosti k druhému obrací pozornost hrdinů hlavně k vlastním pocitům uspokojení a odvádí je od skutečného vztahu k druhému a hlubších citů, které k němu chovají. Opravdová láska je naopak založená na zapření sebe sama a nezabývání se pouze vlastními pocity, jinými slovy na snaze pomáhat a porozumět tomu, koho milujeme.

7. VZTAHY RODIČŮ A DĚTÍ

V kapitole „Společné prvky Malamudových děl a Lévinasovy filosofie“ jsem uvedla rodičovství jako jedno z významných témat. Malamud, sám otec dvou dětí – chlapce a dívky, vztahy rodičů a dětí ve svých příbězích často popisuje. Objevují se mnohokrát v jeho povídkách a nalezneme je i v románech. V příbězích nebývá nijak zvlášť zdůrazňována role matky a její vztah k dětem. Malamud se (podobně jako Lévinas) zaměřuje zejména na otcovskou roli. To je zřejmě zapříčiněno tím, že otec byl v židovských rodinách považován za důležitějšího a měl v ní výsadní postavení. V příbězích Bernarda Malamuda se stejnou měrou objevují vztahy mezi otcem a synem a vztahy mezi otcem a dcerou.

Příběhy zaměřujícími se na vztahy otců a dcer jsou povídky „Benefit Performance“, „Spring Rain“, „The First Seven Years“, „Literary Life of Laban Goldman“, „The Bill“, „The Magic Barrel“, „God's Wrath“ nebo romány *The Assistant* a *Dubinovy životy*.

Vztahy otců a dcer popisované v uvedených povídkách nebývají příliš dobré. Otcové dcerám často vyčítají špatnou volbu partnera („Benefit Performance“, „The Bill“) nebo jim partnera chtějí vybrat sami („The First Seven Years“, „The Magic Barrel“).

„Tak kdo přijde? Jen mi to pověz.“ *Ephraim.* „Ten tvůj instalatér?“
Znělo to velmi ironicky. „Prosím tě, tati – nezačni se s ním zase hádat, ano?“ „Proč bych se měl hádat s nějakým instalatérem?“
„Vždycky ho začneš urážet.“ „Já že ho urážím? On uráží mě, když sem pořád leze.“ „Nechodí sem za tebou, ale za mnou.“ „Tak tedy uráží tebe, když sem za tebou chodí. Co má takový instalatér, který

ani pořádně nedodělal školu, s tebou společného? Co by sis počala s instalátérem, prosím tě?´“

(Pták židák, „Benefice“, s. 32)

Obvyklým problémem bývá také to, že dcery nedosáhly takového vzdělání, které si pro ně jejich otcové představovali („The First Seven Years“, „God’s Wrath“). Toto považují za své vlastní selhání v tom smyslu, že nebyli schopni zajistit dostatek finančních prostředků, aby jejich dcera mohla vystudovat (román *The Assistant*) nebo jsou nespokojeni jednoduše proto, že si prostřednictvím svých dětí chtěli zrealizovat své vlastní sny, kterých z různých důvodů nedosáhli (povídka „The First Seven Years“); řečeno slovy Emmanuela Lévinase chápou otcovství tak, že vidí možnosti druhého (svých dětí) jako své vlastní.

„Glasser ji však nakonec přemluvil, aby s přihlásila do večerní školy na Hunter College, kde si zapsala na pololetí dva kursy... ‘Já jednoho dne umřu,’ poznamenal šámes, ‘a tobě se povede mnohem líp, když budeš mít nějakou kvalifikaci.’“

(Pták židák, „Boží hněv“, s. 495)

V povídkách „The Bill“, „The Magic Barrel“ a „God’s Wrath“ je svárem mezi rodiči a jejich dětmi to, že si dcery vybraly špatného partnera a v důsledku toho se nestarají o své rodiče („The Bill“) nebo to, že svůj život nenaplnují tak, jak si jejich rodiče představovali („The Magic Barrel“). Nevhodný styl života vnesl neshody mezi otce a dceru v poslední zmiňované povídce „God’s Wrath“, kde se dcera správce synagogy na penzi Glassera, Lucille, stane prostitutkou proti vůli svého zbožného otce. Navíc v tom, co dělá, nespatřuje vůbec nic špatného.

„Tati, běž domů, vykřikla zděšeně. 'Co jsem ti udělal, že se ke mně takhle chováš?' 'Není to taková špatnost, za jakou to lidi mají,' bránila se Luci. 'Je to horší. Je to ohavnost.' 'Není, když to za ni nepovažuješ. Seznámím se se spoustou lidí – někteří jsou Židi.' 'Takové proklínám do desátého kolena.'“

(Pták židák, „Boží hněv“, s. 498)

V románu *The Assistant* si Helenin otec vyčítá, že své dceři kvůli nedostatku peněz nedopřál vysokoškolské vzdělání, protože si pro ni představoval lepší život, než má on se svou ženou Idou. Právě dobré vzdělání je podle něj jedinou možností, jak se v životě uplatnit a nemít starosti s živobytím. Helen po studiu velmi touží, ale z úcty k rodičům si nedovolí jim vyčítat to, že místo studia na vysoké škole musí chodit do práce, aby se jejich rodina udržela nad vodou. Alespoň často chodí do knihovny, kde ráda tráví svůj volný čas po práci a půjčuje si mnoho knih, aby se sama vzdělávala četbou.

“Helen left this morning without breakfast.” ‘She wasn’t hungry.’ ‘Something worries her.’ He said with sarcasm, ‘What worries her?’ Meaning: the store, his health, that most of her meager wages went to keep up payments on the house; that she had wanted a college education but had got instead a job she disliked. Her father’s daughter, no wonder she didn’t feel like eating..”

(*The Assistant*, p. 13)

V židovství tolik specifické vztahy mezi otcem a synem popisuje Malamud v povídkách “The Place is Different Now“, “Riding Pants“, “Armistice“, “A Confession of Murder“, “The Jewbird“ a také v románu *Dubinovy životy*. Jak jsem již uvedla, otec je v židovských

rodinách považován za jakéhosi tlumočníka božího odkazu, a proto má v rodině natolik výsostné postavení. Otec má vždy pravdu, co řekne, to platí a nesmí se mu odporovat. V prózách Bernarda Malamuda se ovšem s takovými nekompromisními otci nesetkáváme.

Například v povídce "Riding Pants" sledujeme poměrně netypický vztah otce a syna. Opět se zde setkáváme s prostředím malé živnosti, tentokrát řeznictvím. Otec na základě tradice samozřejmě předpokládá, že jeho syn Herm živnost převezme. Ten má ale zcela jiné představy o své budoucnosti a řeznický krám s otcem ve věčně zakrvácené zástěře se mu protiví. K řezníkovi chodí často nakupovat bohatá žena, paní Gibbsová. Jednoho dne přijde nakoupit maso k večeři a řezník jí ho zabalí pouze do jednoho papíru, aby šetřil. To se mu však stane osudným, protože krev z masa papírem prosákne a žena si zakrvácí svůj norkový kožich. Řezníkovi nevybíravým způsobem vynadá a dá mu patřičně najevo své vyšší postavení ve společnosti (téma sociální nerovnosti). Herm je svědkem této události a na základě toho si uvědomí, jak těžký má jeho otec úděl a začne si ho i jeho práce vážit. To dá najevo tím, že si oblékne řeznickou zástěru a začne obsluhovat zákazníky.

V románu *Dubinovy životy* se zase hlavní hrdina William Dubin snaží najít cestu ke svému nevlastnímu samotářskému synovi Geraldovi.

„Vím, že náš vztah není jednoduchý, pokud se vůbec dá hovořit o vztahu, ale to se s trochou dobré vůle může změnit, budeme-li spolu. Včera nemusí být zítra. Rád bych lépe poznal tvoji povahu a klíčem k mé, pokud jde o tebe, je skutečnost, že tě mám rád právě tak, jako když jsi byl kluk. Tvůj otec William Dubin“
(*Dubinovy životy*, s. 203)

V povídce „Příměří“ se pro změnu stáváme svědky starostlivé péče čtrnáctiletého syna Leonarda o svého otce, kterého rozrušují zprávy z rádia o vpádu Hitlerových vojsk do Paříže a debaty o této situaci s šoférem velkoobchodní potravinářské firmy, Gusem. Ten si kvůli tomu s oblibou z Morrisa utahuje. To se však velmi nelíbí Leonardovi, který to Gusovi patřičně dává najevo.

„Leonard šel Gusovi strašně na nervy. Chlapec ho neměl rád a snažil se mu vyhnout...a nechtěl, aby otec řešil s Gusem obchodní záležitosti v kuchyni, když tam po návratu ze školy pil mléko a přikusoval k němu kreky. Gus věděl, jak se na něj chlapec dívá, a velmi ho to štvalo. Měl také zlost, když chlapec zkontroloval součty na účtech za jeho zboží a objevil v nich chyby.“

(Pták židák, „Příměří“, s. 12)

V povídce „The Jewbird“ se setkáváme s židovskou rodinou dominantního otce Harryho Cohena, který se snaží o úspěšnou asimilaci své rodiny v Americe. Jednoho dne jim náhodou do bytu vlétne černý pták jménem Schwartz, který umí mluvit a považuje se za starého židovského radikála – ptáka židáka. Harryho syn Maurie si ptáka velmi oblíbí a ten se stane jeho kamarádem a pomocníkem při učení.

“Schwartz, though nobody had asked him, took on full responsibility for Maurie’s performance in school. In return for favors granted, when he was let in for an hour or two at night, he spent most of his time overseeing the boy’s lessons.”

(“The Jewbird“, p. 437)

Otec Harry to však nesmyslně pociťuje jako ohrožení své rodičovské autority a také ohrožení jeho snahy o amerikanizaci rodiny. Proto se jednoho dne, když Maurie a manželka Edie nejsou doma, rozhodne tohoto domnělého ohrožení v podobě malého černého ptáka zbavit a na Schwartze zaútočí. Zabije ho a mrtvé tělíčko hodí z balkonu. Když se Maurie po svém kamarádovi ptá, otec mu řekne, že ho vyhodil a on uletěl. Přesto, že je to Edie i Mauriemu velmi líto, si otci ani jeden z nich nedovolí odporovat. Později se však Maurie vydá Schwartze hledat a najde jeho mrtvé tělo.

"In the spring when the winter's snow had melted, the boy, moved by a memory, wandered in the neighborhood, looking for Schwartz. He found a dead black bird in a small lot near the river, his two wings broken, neck twisted, and both bird-eyes plucked clean. 'Who did it to you, Mr. Schwartz?' Maurie wept. 'Anti-Semeets,' Edie said later."

(*"The Jewbird"*, p. 441)

Edie, aniž by to tušila, vlastně touto odpovědí paradoxně z antisemitismu obviňuje svého vlastního manžela Harryho. A zároveň také sebe, protože nebyla schopná se Harrymu postavit, když se chtěl Schwartze zbavit i přesto, že nikomu z nich neubližoval a naopak byl Mauriemu dobrým přítelem a pomocníkem.

Všeobecně vzato se židovští rodiče v knihách Bernarda Malamuda nijak výrazně neodlišují od rodičů ostatních. Záleží jim na tom, aby si jejich potomci vybrali vhodného partnera, získali dobré vzdělání, založili rodinu, vychovali další generaci. V podstatě chtějí dohlížet na jejich život, což se dětem častokrát

nelíbí a nestojí o to. Rozdíl můžeme vidět snad jediné ve skutečnosti, že v židovských rodinách se častěji vyskytovaly sňatky dohodnuté rodiči nebo pomocí dohazovače a děti byly vychovávány v mnohem větší úctě ke svým rodičům.

8. NÁBOŽENSTVÍ

Důležitým znakem Malamudovy tvorby je židovství a židovská víra, které se však promítají i do příběhů, ve kterých Židé nevystupují nebo se pohybují v nežidovském prostředí. Víra má vliv na životy hrdinů těchto příběhů, ať jsou či nejsou věřícími; často je vyděluje od společnosti a přináší jim osamělost v kontaktu s „novým světem“, kde žijí převážně křesťané. Na druhé straně je nutné říci, že jim zároveň dává pocit jakési soudržnosti s ostatními Židy.

Bernarda Malamuda se kdysi jeden novinář zeptal, čím jsou jeho postavy, kromě jmen a prostředí, tolik židovské. Spisovatel mu odpověděl takto:

„Svými židovskými kvalitami, širokým záběrem vize, osudem, morálkou a životem; svým vědomím, odpovědností, intelektuálností a etičností; svou láskou k lidem a Bohu.“

(Pták židák, s. 613)

8.1 Víra

Jak jsem již uvedla, základní vírou prolínající se Malamudovou tvorbou je židovství, neboli judaismus. V jeho prózách se můžeme setkat s Židy věřícími (*The Assistant*, „Angel Levine“, „The German Refugee“, „The Last Mohican“, „An Apology“...), nevěřícími, kteří se snaží asimilovat a nijak se neodlišovat od ostatních („The Lady of the Lake“, *The Fixer*), a také Židy pochybujícími o své víře („The Silver Crown“, „Angel Levine“). V příbězích najdeme postavy rabínů („Idiots First“), rabínů

na penzi ("The Silver Crown"), studentů na rabíny ("The Magic Barrel"), ale také obyčejných lidí neztrácejících svou víru ani v těch nejtěžších okamžicích ("An Apology", "The Last Mohican"). Jejich víra je utvářena a ovlivňována dobou a prostředím, v nichž žili dříve a žijí nyní.

Někteří hrdinové se snaží asimilovat v novém prostředí – Americe – kde začínají znovu žít. Příkladem je již zmiňovaná rodina Haryho Cohena z povídky "The Jewbird". V podstatě stejným příkladem, avšak v jiném prostředí, je postava Henryho Levina, který *„unaven svou minulostí a omezeními, která mu vnutila“* (Pták židák, „Jezerní paní“, s. 221) začne na dovolené v Itálii používat jméno R. Freeman a ve jménu lásky dokonce zcela otevřeně popře svůj židovský původ.

„Dívka si jej dobrou minutu prohlížela. 'Nejste náhodou Žid?' optala se pak váhavě. Freeman div nezasténal. Otázka jím hluboko uvnitř otřásla, ale svým způsobem nebyla neočekávaná. Nevypadal jako Žid, mohl tvrdit, že jím není, ale byl Žid. Bez mrknutí oka řekl, že není. A chvíli nato dodal, že osobně proti nim ovšem nic nemá.“ (Pták židák, „Jezerní paní“, s. 226)

Jiní si naopak svou víru stále udržují, jsou zbožní a zachovávají staré zvyky. V povídce „The Magic Barrel“ je takovou postavou tradiční dohazovač Piney Salzman, v povídce „Angel Levine“ zase obyčejný krejčí Manishevitz a Šimon Susskind v povídce „The Last Mohican“. S ortodoxními židovskými hrdiny či rodinami se však v Malamudových knihách nesetkáme.

Mezi skeptické a pochybující Židy v Malamudově tvorbě můžeme přiřadit milujícího syna Alberta Ganse v povídce „The Silver Crown“. Ten se zmítá mezi potřebou zachránit svého na smrt

nemocného otce a svou objektivní logickou myslí ve chvíli, kdy mu rabín Livšic nabízí záchranu jeho otce v podobě stříbrné koruny. Ta však, jak se ukáže, vlastně vůbec neexistuje, pokud v její existenci a uzdravovací sílu člověk nevěří. Protože v sobě Albert Gans tuto víru v „nadpřirozené síly“ bohužel potlačí a neuvěří v ní, jeho otci není pomoci a ten umírá.

„Pochybujeme všichni. My pochybujeme o Bohu a Bůh pochybuje o nás. Ve smyslu přirozenosti lidské existence je to přirozené. Takových pochybností bych se neobával, pokud ovšem máte pana otce rád.‘...‘Bůh si váží vděčných synů. Jestliže mají svého otce rádi, přejde ta láska do koruny a pomůže panu otci navrátit ztracené zdraví.‘“

(Pták židák, „Stříbrná koruna“, s. 526)

Dalším pochybujícím Židem je krejčí Manishevitz v povídce „Angel Levine“. Ten nechce uvěřit, že černocho Alexander Levine, který se jednou objeví u něho doma a nabídne mu pomoc s jeho trápením, je boží posel. Manishevitzovi se nechce uvěřit v existenci andělů a navíc se mu nelíbí, že Bůh seslal zrovna jemu černého anděla. Nakonec však Levinovi uvěří, ten uzdraví jeho ženu a Manishevitze zbaví urputných bolestí zad. Tím krejčímu navrátí a navíc posílí víru v Boha.

„Krejčí si olízl rozpraskané rty. ‘Jsem Žid. Jsem si tím jistej.‘... ‘Myslím, že jste anděl boží,’ prohlásil přeskakujícím hlasem, ale v duchu si říkal: ‘Kdyžs to vyřknul, tak je to vyřknutý. Kdyžs tomu uvěřil, tak to musíš říct. Když tomu věříš, tak tomu věříš.’“

(Pták židák, „Anděl Levine“, s. 168)

Nevěřícím Židem je také Jakov Bok z románu *The Fixer*. Ten ztratil svou víru v Boha a chce si užívat svobodného života gójů.

"He sometimes thought God was punishing him for his unbelief. He was, after all, the jealous God. 'Thou shalt worship no other Gods before me, not even no Gods'."

(*The Fixer*, p. 153)

To se mu však vymstí v okamžiku, kdy je obviněn z vraždy křesťanského chlapce a následně uvězněn (viz. strana 21). Díky této tragické události začne ve vězení, kde stráví několik let, přemýšlet o osudu židovského národa. Postupně si začne svou židovskou identitu uvědomovat a znovu ji přijme.

"He pities their fate in history. After a short time of sunlight you awake in a black and bloody world. Overnight a madman is born who thinks Jewish blood is water. Overnight life becomes worthless... The human body is worth less than its substance... So what can Yakov Bok do about it? All he can do is not make things worse. He's half a Jew himself, yet enough of one to protect them. After all, he knows the people; and he believes in their right to be Jews and live in the world like men. He is against those who are against them. He will protect them to the extent that he can."

(*The Fixer*, p. 274)

Dva roky stráví na samotce, kde je neustále bit, ponižován a přivazován řetězy ke zdi. Na základě těchto prožitých muk pochopí, že utrpení je součástí života a jediné, co mu jeho nepřátelé nemohou sebrat je to, co oni sami neznají a nemají – vnitřní svobodu.

"Those who persecute the innocent were themselves never free."

(*The Natural*, p. 315)

Malamud ve své tvorbě nejednou naráží na antisemitismus. V povídce "The German Refugee" ho ztělesňuje postava tchýně hlavního hrdiny Oskara Gassnera, který byl kvůli svému židovskému původu nucen prchnout z tehdy Hitlerova Německa. Jak se dovídáme z jeho vyprávění, tchýně byla odjakživa zuřivá antisemitka.

V další povídce "The Jewbird" na antisemity naráží sám pták židák, který hned v úvodu konstatuje že prchá před antisemity v podobě orlů, supů a jestřábů či vran. Za podobu ptáků židáků si můžeme dosadit Židy a za dravé ptáky Hitlerovy antisemitské stoupence.

V románu *The Fixer* se s velmi radikálním antisemitismem setkáváme ve smýšlení ruského převozníka. Ten je zastáncem úplného vyhlazení Židů.

"'Anyway, God save us all from the bloody Jews,' the boatman said as he rowed, 'those long-nosed, pock-marked, cheating, bloodsucking parasites. They'd rob us of daylight if they could... 'Day after day they crap up the Motherland,' the boatman went on monotonously, 'and the only way to save ourselves is to wipe them out. I don't mean kill a Zhid now and then with a blow of the fist or kick in the head, but wipe them all out...'"

(*The Fixer*, p. 27)

Již jsem zdůraznila, že Židé a jejich úděl, víra a pochyby o ní jsou ústředním Malamudovým tématem. Spisovatel sám kdysi prohlásil, že Židem se podle něj stává každý, kdo trpí a touží se

stát lepším. To také potvrzuje jinými slovy pan Panessa z povídky „The Bill“, když prohlásí:

„...dneska je všechno samý úvěr, ve kšeftě i jinde, protože co koneckonců úvěr znamená jiného než to, že lidi jsou lidi, a když je člověk opravdu člověk, poskytne druhému úvěr a ten pak zase poskytne úvěr jemu.“

(Pták židák, „Účet“, s. 91)

8.2 Konverze

Několikrát se v Malamudových prózách setkáváme s konverzí. Důvodem k tomuto kroku je v jeho příbězích vždy láska.

Pro manželku Oskara Gassnera v povídce "The German Refugee" se bohužel konverze stala osudnou. Z lásky ke svému manželovi, který musel kvůli svému židovskému původu uprchnout do Ameriky, konvertuje k židovské víře. Toto však bohužel učiní v Německu, v té době zmítaném válkou a nenávistí k Židům, za což zaplatí smrtí nejen ona, ale i její manžel. Její matka totiž pošle Oskarovi dopis, ve kterém mu tuto hrůznou zprávu oznámí a navíc mu to jako zarytá antisemitka dává samozřejmě za vinu. Oskar spáchá sebevraždu.

„Psala těsným rukopisem, který jsem musel luštit celé hodiny, že se její dcera po tom, co ji Oskar opustil, nechala přes úpěnlivé prosby a hořekování své matky obrátit od jednoho mstivého rabína na židovskou víru... vyulekli Frau Gassner zároveň s ostatními Židy z činžáku ven a odvezli je na nákladácích do malého pohraničního města v dobytém Polsku. A tam ji prý střelili do hlavy...“

(Pták židák, „Německý uprchlík“, s. 363)

Stejně tak v románu *The Assistant* se hlavní hrdina Frank Alpine z lásky k židovské dívce Helen stal Židem, i přesto, že to po něm Helen nikdy nežádala. Podobně tomu je i ve zmiňované povídce "The Lady of the Lake". Henry Levin kvůli své lásce k italské dívce Isabelle zapře svůj židovský původ a je ochoten se kvůli ní své víry vzdát, což se ukáže jako paradox, když na konci vyjde najevo, že Isabella je také Židovka.

„...ke své hrůze spatřil na jemné a hladké kůži tetování, namodralou řádku pokřivených čísel. 'Buchenwald,' řekla Isabella, 'to jsem ještě byla malá holčička. Poslali nás tam Němci. Nacisti.'“

(Pták židák, „Jezerní paní“, s. 239)

Na těchto příbězích jasně vidíme, že to, co Frank a Henry ve jménu lásky udělali, bylo naprosto zbytečné. Vztah dvou lidí se totiž zakládá na respektování druhého, ale zároveň na zachování vlastní identity. Potlačení či vzdávání se svého vlastního já kvůli druhému je naprosto nesmyslné, protože (jak zdůrazňuje i Emmanuel Lévinas) vztahy získávají podněty a energii právě z jinakosti obou partnerů a jsou založeny na respektování světa svého partnera.

ZÁVĚR

Dílo spisovatele Bernarda Malamuda, ač začal publikovat v poměrně pozdním věku (svůj první román vydal ve svých osmatřiceti letech), je poměrně rozsáhlé; zahrnuje několik románů a desítek krátkých próz. Ústředním tématem jeho tvorby jsou Židé a jejich úděl, který v jeho příbězích nabývá nejrůznějších podob. Příběhy těchto židovských postav Malamudovi zároveň sloužily k vyjádření obecné podstaty osudu jednotlivců i celého lidstva.

Malamud (stejně jako Lévinas) ve svých příbězích zdůrazňuje nutnost přijmout a zachovat si vlastní identitu (Henry Levin z povídky "The Lady of the Lake" svou identitu zapřel, a tím ztratil lásku své milované dívky Isabelly); zároveň však vyzdvihuje nezbytnost respektovat a přijmout identitu (náboženskou či identitu osobnosti) ostatních lidí. Příkladem hrdiny, který si nakonec uvědomí právo každého člověka na svou vlastní identitu, je postava Jakova Boka v románu *The Fixer*: "...he believes in their right to be Jews and live in the world like men..." (p. 274).

Díla tohoto autora jsou velmi ovlivněna jeho vlastními životními zkušenostmi; sám Malamud žil životem židovských přistěhovalců, ke kterým patřili jeho rodiče. Na jeho díla měla zároveň nemalý vliv doba hospodářské krize třicátých let, jeho učitelské období na střední škole a pozdější působení na Oregonské univerzitě. Mohu tedy konstatovat, že jeho příběhy jsou výsledkem zkušeností, které během života získal jako člověk, učitel, spisovatel a cestovatel. I když sám autor popírá, že by jeho prózy byly autobiografické, do jeho děl proniká mnoho prvků z vlastního života v podobě zvolených témat, typických prostředí nebo postav.

Jeho příběhy jsou plné víry a pochybností o ní (Jakov Bok v románu *The Fixer*), lásky a nenávisti (Frank Alpine v románu *The Assistant*), utrpení a vykoupení (Jakov Bok v románu *The Fixer*). Důležité je, že utrpení v jeho dílech člověka nejen sráží a ubíjí, ale zároveň ho zlidšťuje, očišťuje a činí lepším (Frank v románu *The Assistant*). Autorova židovská zkušenost vychází z konkrétních životních situací a vztahů. Významné je proto zasazení hrdinů do určité doby a prostředí (neprosperující živnost - hokynářství, obuvnictví, řeznictví...), což jednotlivé postavy a vztahy ovlivňuje a také formuje.

Hlavní hrdinové se často cítí být osamělí, ale tato osamělost nebývá skutečná; vyplývá z jejich smýšlení o vlastních životech. Často se totiž příliš zabývají pouze svými osobními problémy, křivdami a pocity nespravedlnosti a zapomínají tak na přítomnost ostatních lidí ve svém životě (krejčí Manischevitz v povídce "Angel Levine", Ida Boberová v románu *The Assistant*).

Na Malamudovy postavy také značně působí láska v různých podobách - láska platonická (Miriam a Sobel v povídce "The First Seven Years"), milenecká (Etta a Cesarem v povídce "Life Is Better Than Death"), manželská (Morris a Ida Boberovi v románu *The Assistant*) či rodičovská. V této souvislosti jsem v Malamudových příbězích objevila mnoho společných myšlenek s francouzským filosofem Emmanuelem Lévinasem. Ten skutečnou lásku chápe jako respekt k druhému a odpovědnost za život toho, koho milujeme. S tímto pojetím lásky se Malamud ve svých příbězích často ztotožňuje. Tato odpovědnost za život druhého v podstatě není nic jiného než *odpověď* (která se ostatně ve slově odpovědnost skrývá) na existenci druhého a jeho chování.

Židovská zkušenost v díle Bernarda Malamuda spočívá v odlišnosti jeho hrdinů (jsou Židovského vyznání) od ostatních lidí.

Tato jinakost pro ně může být určitým ohrožením, protože lidé pocítují nedůvěru ke všemu odlišnému. Nedůvěra nemá daleko ke strachu, a ten může vyústit až v nenávist. Z tohoto možného ohrožení patrně vyplývá pocit odpovědnosti za druhého a jeho život (Lévinasova filosofie). Vždyť i Jakov Bok, hlavní postava románu *The Fixer* se stal tolerantním a odpovědným až poté, co se sám setkal s naprostou netolerancí křesťanských obyvatel Ruska vůči sobě a ostatnímu Židovskému obyvatelstvu.

Bernarda Malamuda považují za vynikajícího amerického židovského spisovatele. Jeho příběhy jsou realistické i fantastické, přičemž poměr prvků faktických a imaginativních je vždy pečlivě vyvážen. Osobitým způsobem čtenářům přibližuje život amerických židovských přistěhovalců. I přesto lze jeho témata považovat za široce univerzální a všeobecně platná. Ve své literární tvorbě se snaží řešit otázky víry, utrpení, osobních útrap a zamýšlí se nad tajemstvím lidského nezlomného boje o přežití, čímž nenápadně nastíní jakousi morální vizi, která nás v závěru ohromí svou intenzitou.

Autor sám v jednom rozhovoru na otázku novináře Daniela Sterna, zda považuje umění za morální, odpověděl:

"It tends toward morality. It values life. Even when it doesn't, it tends to... Art, in essence, celebrates life and gives us our measure."
(*Talking Horse: Bernard Malamud on Life and Work*, p. 17)

SUMMARY

This diploma thesis is intended to create a portrait of the American-Jewish writer Bernard Malamud and tries to analyse his work. Malamud was born in Brooklyn in 1914 in the family of a Russian immigrant shopkeeper, Max Malamud.

Malamud's typical heroes are ordinary, often elderly and poor people – grocers' assistants (Frank Alpine in the novel *The Assistant*), storekeepers (Morris Bober in *The Assistant*), apprentices (Sobel in the story "The First Seven Years"), minor intellectuals (Laban in the story "The Literary Life of Laban Goldman"), laborers (Emilio Vizo and Josip Bruzak in the story "The Death of Me"); he wrote about what he knew well as he himself once said: "I write about Jews because I know something about them and they move me. I don't live a Jewish life in the religious sense though I have been influenced by their concern with morality." (*The Mighty Themes of Bernard Malamud*, p. 7). His works were influenced by the era of economic crisis in the thirties, his teaching at high school and later university. I may consequently state that his writings are a product of the education he gained during his life as man, teacher, writer and traveler.

Malamud (much like Lévinas) emphasizes in his stories the necessity to accept and keep your own identity and, at the same time, he stresses the necessity to respect and accept the identity - religious or personal - of other people (Yakov Bok in the novel *The Fixer*, see page 61).

All his heroes try to overcome injustice and solve all the problems they have despite the harrowing suffering they have to undergo. Malamud's stories are full of faith and doubts (*The Fixer*), love and hatred (*The Assistant*), suffering and redemption

(*The Fixer*). The important thing is that the heroes' suffering is not without a reason. It oppresses them but at the same time humanizes them and makes them better (Frank Alpine in the novel *The Assistant*). As the writer once said his character "is someone who fears his fate, is caught up in it yet manages to outrun it".

Love plays an important role in their lives too. We can find many different types of love in Malamud's stories – platonic (Miriam and Sobel in "The First Seven Years"), lover's love (Etta and Cesare in "Life Is Better Than Death"), matrimonial (Morris and Ida Bober in *The Assistant*) and parental. In this context I found in Malamud's stories many thoughts and aspects common with the French philosopher Emmanuel Lévinas. He sees love as respect and responsibility for the life of the person we love and Malamud identifies with this conception of love in his stories. This responsibility in fact means (and hides inside it) a response to the existence and behaviour of the person we love.

The American-Jewish novelist Bernard Malamud was concerned with Jews' destiny and man's will to survive. In his stories the Jewish experience consists in the otherness of his characters: they are of Jewish origin and confession. This otherness could mean a kind of threat for them because people are suspicious of everything that is different.

Although he wrote stories mainly about Jews he used their stories as a metaphor to express the general essence of fate of individuals and the whole of mankind. His stories try to resolve questions of faith, human suffering, personal ordeal and the mystery of man's tenacious struggle for survival. Its characters are often wistful and full of sorrow, and their situations are connected with pathos, grief and regret. And yet there is still hope in every Malamud story.

LITERATURA PRIMÁRNÍ

a) romány

The Natural, Ambassador Books, Ltd., 1968.

The Assistant, Penguin Books, 1967.

The Fixer, Tartar, Straus and Giroux, 1968.

Dubinovy životy, Volvox Globator, 1999.

Boží milost, Akropolis, 1993.

b) povídky

"The Jewbird" in R.V. Cassill, W.W. Norton & Company, Inc.: *The Norton Anthology of Short Fiction*. New York, 1978.

"Take Pity" in Cheuse Alan, Delbanco Nicholas: *Talking Horse, Bernard Malamud on life and work*. New York, Columbia University Press, 1996.

"The Magic Barrel" in Cheuse Alan, Delbanco Nicholas: *Talking Horse, Bernard Malamud on life and work*. New York, Columbia University Press, 1996.

Pták židák, sebrané povídky Bernarda Malamuda, Rybka Publishers, 1999.

LITERATURA SEKUNDÁRNÍ

- (1) Bandler, Michael J.: *The Mighty Themes of Bernard Malamud*, IPS Agenda Item B, CM-2179, 1974
- (2) Cheuse Alan, Delbanco Nicholas: *Talking Horse, Bernard Malamud on life and work*. New York, Columbia University Press, 1996. ISBN 0-231-10184-8
- (3) Přeložil Sokol Jan, Vrána Karel: Emmanuel Lévinas, *Být pro druhého*. Praha, Zvon, české katolické nakladatelství a vydavatelství, spol. s r.o., 1997. ISBN 80-7113-217-9
- (4) Ulmanová, Hana: *Americká židovská literatura*. Praha, Helvetica & Tempora, spol. s r. o., 2002. ISBN 80-85608-65-0